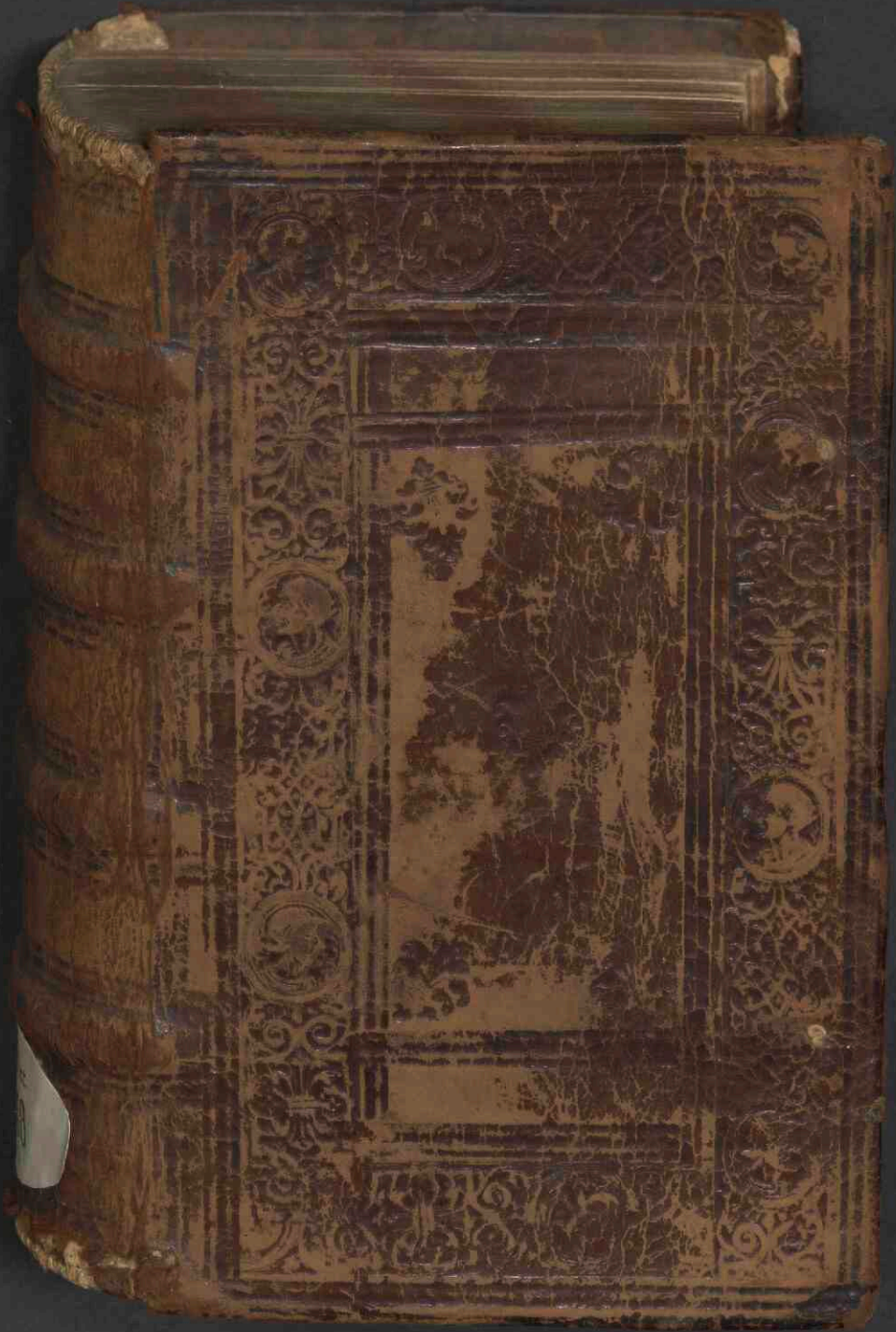

**Colloquium Jesuiticum Toti orbi Christiano ad recte?
cognoscendam Jesuitarum religionem utilissimum. Adjecta
huic nonnulla sunt paradoxa, tum de Jesuitarum artolatreia,
tum etiam de Prædestinatione.**

<https://hdl.handle.net/1874/423313>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E oct.

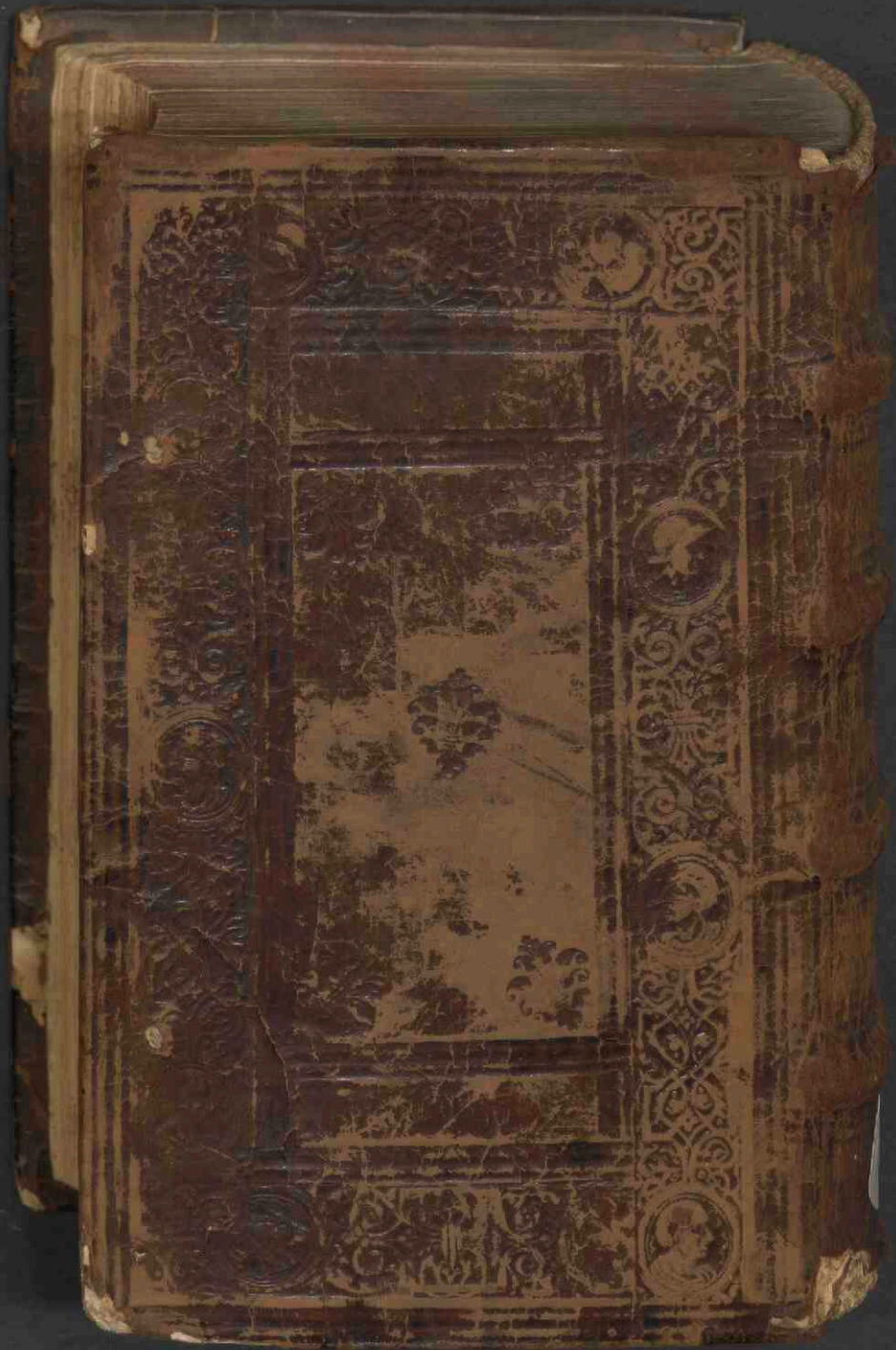
158

U.B.U.

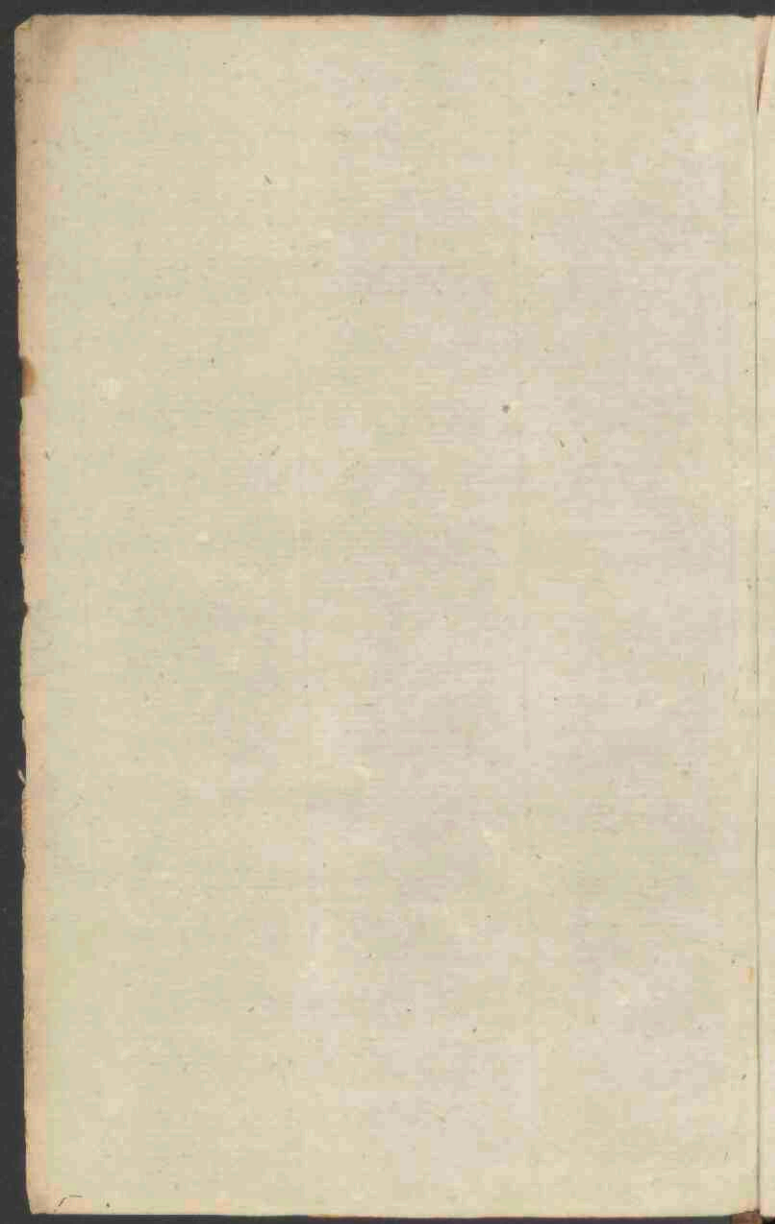
1
golden jubilee
1847-1852

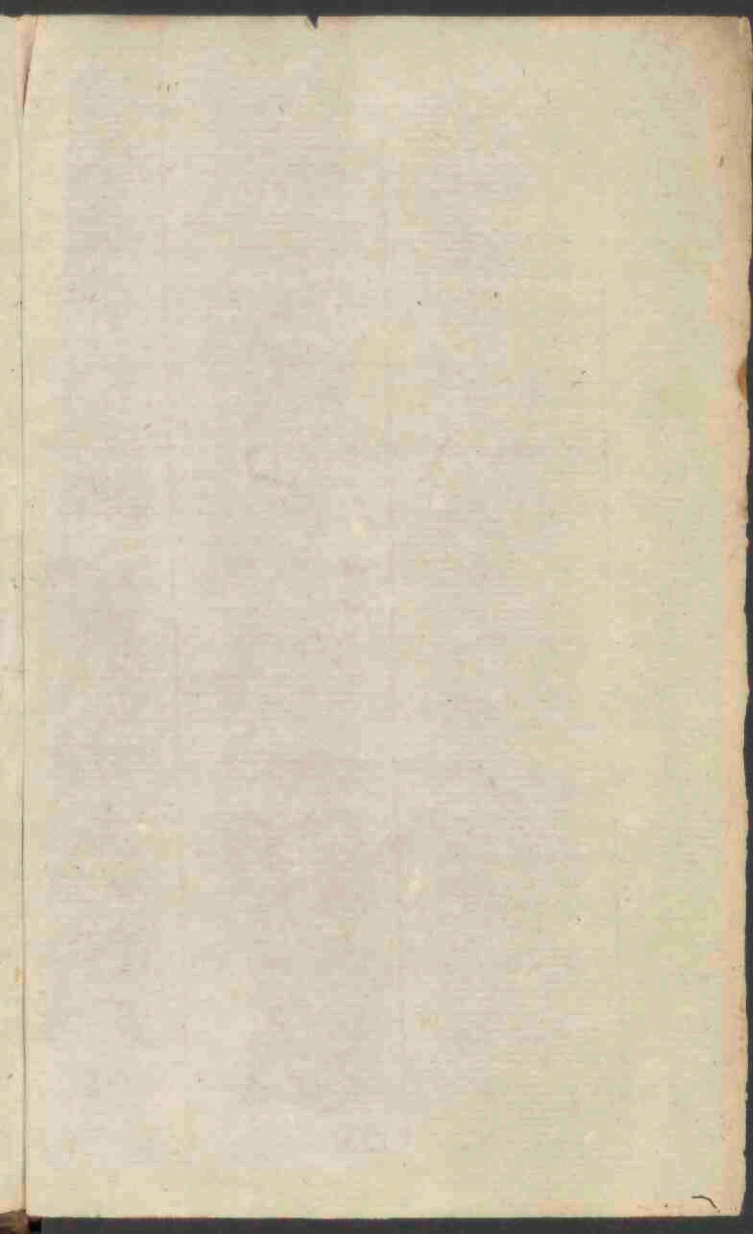

... ad portam iherosolym.
... ad dñm cum
... de necessitate
... liberavit eos.

Et clamaverunt ad dñm cum
tribulationentur. & de necessitate
eorum liberavit eos.

N. 3 B.

Pa
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

COLLOQVI-
VM IESVI-
TICVM

Toti orbi Christiano ad rectè
cognoscendam Iesuitarum
religionem utilissi-
mum.

*Adjecta huic nonnihil sunt paradoxa, tum
de Iesuitarum avaritia, tum etiam
de Predestinatione.*

CHRISTIANO FRANCKEN
GARDELEBIENSE AVCTORE.

BASILEÆ,
Anno M. D. LXXX.

COLLOQVI

V. M. I. B. S. V. I.

T. I. C. V. M.

Totius orbis Christiano ad recte

conducendum belianum

requisita in unum

liber

edita per hunc de hinc per hunc

de hinc per hunc

de hinc per hunc

CHRISTIANO

CHRISTIANO

Handwritten notes in red ink, possibly a signature or date.

Faint, illegible text or markings at the bottom of the page.

COLLOQVI- VM IESVI- TICVM

Toti orbi Christiano ad rectè
cognoscendam Iesuitarum
religionem utilissi-
mum.

*Adjecta huic nonnulla sunt paradoxa, tum
de Iesuitarum a^o C^olar^ogia, tum etiam
de Prædestinatione.*

CHRISTIANO FRANCKEN
GARDELEBIENSE AVCTORE.

BASILEÆ,
Anno M. D. LXXX.

*Ex donat. bib.
a Zimyel*

3

OMNIPOTENTI
ET INVICTISSIMO
IMPERATORI CHRISTO
Opt. max. cœli, terræque Regi, Duci e-
xercituum, Principi principum, ac
Domino dominorum, domi-
no suo clementis-
simo.

*V*A M hujus inimici
libelli sint potentes,
quantoq; astu fermè
omnia prioris editio-
nis exemplaria, mea
conuersionis auctori
Paulo Florenio dedica-
ta suppresserint, tu profectò, Imperator
Sapientissime, omnium optimè nosti: qui
cuncta gubernans nihil non vides, qui
malos non secus ac bonos suam ingredi
viam sinens multorum impediri salu-
tem cognoscis. Quocirca hujus editionis
exemplaria Majeſtati nunc tue dedica-
re volui, omnipotenti ut tuo prasidio
fulta à crudelissimis inimicis defende-
rentur: quorū præterquam quòd in cor-

pora multorum summa potestas est, in a-
 nimas quoque eorum tanta est potentia,
 ut miro quodam meditando, nouasq; un-
 dique rationes eliciendi artificio non
 Antichristum modo, sed ipsum etiam, si
 velint, diabolum pro Deo eis obtrudere
 defenderéque optimè posse videantur.
 Dedico autem tibi, Christe potentissime,
 non libellum hunc solū, sed priorem eti-
 am huius prefationem, mei à Iesuitis dis-
 cessus causam explicantem, Paulo Flore-
 nio inscriptā, quæ, ut nosti, erat huiusmo-
 di; Quoniam semper ad te, Paule doctis-
 mens mea recurrit, singularis & diuini
 memor sermonis, quē paucis diebus ante
 tuum ex Iesuitarum religione discessum
 mecū habuisti: necessarium esse planè ju-
 dicaui, cū mihi ipsi, ad nostra recordatio-
 nem amicitia declarādam: tum maximè
 omnibus Christianis, ad salutis suæ dulcis-
 simum, Iesuq; diuino nomine tectum &
 occultatum venenum cognoscendum, ut
 sermo hic quoque tuus, vel noster potius,
 literarum mandatus monumentis, ad
 te in primis, tanquam ad precipuum au-
 ctorem suum, recognoscendi gratia, præ-
 sen-

presentemq; te, cum ipse jam venire non
 possim, amandi, reuerteretur: Deinde ve-
 rò monendi causa ad omnes, qui ubique
 sunt, Christianos exire permetteretur.
 Etenim tanta hujus, tamq; aperta vis
 est, & veritas, ut diurnis me, nocturnisq;
 animi stimulis perpetuis penè confecerit:
 nec unquam postea, quàm tu Iesui-
 tis valedixisti, quiescere, aut respirare
 siuerit: repugnantemq; nihilominus sem-
 per, ac reliquis ingenii viribus ad mor-
 tem usque vocationem meam defendere
 conantem, vix tandem viuum exceptum,
 atque ex media Iesuitarum sodalitate
 extractum, in communem me hominum
 societatem rejecerit. Vbi nunc constitu-
 tus, sepe casum veluti aduersum, & ini-
 quum deploro meum: quasiq; ductis post
 tergum oculis, viso IESU à me relicto,
 grauiter suspiro. Sed tamen hoc me lu-
 ctu toties leuari sentio, quoties mentis
 aciem à consuetudine Iesuitica abdu-
 cens, antiquum quero atque inuenio
 IESUM: quippe qui non suam mihi, sed
 Pharisæicam tantum, suo tamen insigni-
 tam nomine religionem ereptam esse,

non dicat modo, sed hoc etiam signo confirmet, quod nemo sanae mentis homo, istam qui societatem IESU ingressurus, vel iam ingressus, hunc meum, atque adeo nostrum libellum attentè legerit: lectumq; diligenter cum eius constitutionibus, moribusq; contulerit, in ea ob fucum, fallaciamq; deprehensam permanere poterit: quodq; ad hunc ipsum, quamvis minimū libellum, nemo Iesuitarum, veritate conscientiaq; prohibentibus, respondere audebit: vel ausus, verè, sincerèq; respondebit. quanquam fortasse alius quispiam, legum, morum, constitutionum Iesuitarum ignarus, multaque sine mente ac ratione turbans stupidus & stolidus blatero (cujusmodi hoc tempore permultos Romana alit Ecclesia) Iesuitarum patrocinium suscipere non grauabitur.

Neque etiam Reuerendi nostri Iesuita, idem mihi, quod aliis solent, obijcere poterunt: me non sincero ac religioso, sed ficto, & explorandi animo ipsorum fuisse religionem ingressum: atque hanc ob causam in eadem permanere non potuisse.

se. Nam in primis ipsi fatentur, me pe-
 nè puerum nullo simulandi artificio e-
 ruditum ad suam religionem peruenis-
 se: idq; in prima statim probationis Ro-
 mana domo ita crebris corporis volun-
 tatis supplicis testatum esse, ut ter
 unico illo anno in febriculam incidere-
 m. Deinde in Romano ipsorum Collegio, u-
 bi optimus quisque & ingeniosissimus
 juvenis, cum ad arduas, totumque ca-
 put & pectus fatigantes meditationes
 studiorum quoque labor accedit, venam
 sibi pectoris frangens, unaque cum san-
 guine animam effundens, ad immatu-
 ram mortem detruditur, me eodem etiam
 fati nouo, & prorsus Iesuitico genere
 libentissimè decessurum fuisse, nisi Me-
 dicorum consilio inuitissimum, ad Nea-
 politanum Collegium, tanquam ad la-
 xiorē disciplinam, clementiorēque,
 utpote Campanam, cœli temperiem mi-
 sissent. Postremò ex Italia in Germa-
 niam reuersum ad propagandum Re-
 gnum Iesuiticum multis ultrò volumi-
 nibus patriam mihi charissimam Sa-
 xoniam, atque in ea Magdeburgen-

ses potissimum, & Gardelebienses, & in
 his eximium praesertim Doctorem Sieg-
 fridum Saccū, Superintendentem Mag-
 deburgensem, & doctissimum virum M.
 Arnoldum Bierstedium, Senatorem Gar-
 delebiensem acerrimè oppugnasse. Hæc
 inquam, ut alia omittam, & tu partim
 non ignoras, & Iesuita, ut dixi, negare
 non audebunt, & ipsa à ficto potuisse in
 religione animo proficisci, neminem ar-
 bitror, nisi omnis pietatis & religionis
 expertem esse dicturum.

Quod denique ad ipsum hunc libel-
 lum, seu Colloquium hoc attinet, in eo
 breuitatis causa imitatus Platonem, &
 M. Tullium in suis de Philosophia libris,
 te, cum aliqua tui laude (quam æquo,
 queso, animo feras: cum nec me blandiri,
 nec te laudibus capi posse optimè noue-
 ris) induco Doctorem, de Societate IESU,
 deq; ipsius idolis differentem: me autem
 discipulum vel addubitantem, vel qua-
 rentem aliquid, tandemq; sententiam
 meam tue adjungentem. Vale. Atq;
 hæc mea fuit ad Paulū Florenium præ-
 fatio, quam tamen, ut scis, non totam po-
 sui.

9
sui, multa breuitatis causa omittens.
Rogo itaque nunc te Christe sanctissime,
ut, Si mihi nullas huic meae conuersionis
auctori per inimicos meos referre gra-
tias licebit, pietatis tamen in me suae,
beneuolentiaq; quasi insignia sic animo
impressa meo permaneant, ut aeternum
ipsi ~~scilicet~~ in altera saltem vita apud omnes
spiritus tuos beatos, mentem meam cer-
nentes praestent monumentum. Ba-
sileae Kal. Octobris anni

1579.

Majestati tuae deuinctissimus

Christianus Francken.

BREVE COLLO-
 QVIVM IESVITICVM,
 TOTI ORBI CHRISTIANO,
*ad rectè cognoscendam, hætenus non sa-
 tis perspectam Iesuitarum religionem, us-
 tilissimum: habitum à sacra Theologiæ
 Doctore & Professore, Paulo Florenio,
 cum Christiano Francken Philosophiæ
 Professore in Casareo Iesuitarum Gym-
 nasio Vienna, Anno 1578.*

xx. Ianuarii.

VM SINGVLARIS
 viri, & propè divini,
 Pauli Florenii tem-
 pus adesset, quo ex
 perversa Iesuitarum
 sodalitate, ad com-
 munem hominum societatem remi-
 graret: nosque illo ipso tempore soli
 essemus, tùm ille: Videtur mihi, in-
 quit, Christiane rem omnem sincere-
 rius & subtilius contemplanti, nostra
 hæc, in qua versamur, religio Iesuiti-
 ca, tota ex superstitione, hypocrisi, &
 ficta quadam, pietaque sanctitate con-
 flata,

flata,ultimaq; hac mundi senectute à
 diabolo excitata: quæ omnes errores,
 nugas & superstitiones: quæ, uno ut
 verbo dicam, minus honesto quidē,
 & quo sanè invitus utor, sed huic rei
 aptissimo, planeque necessario, quæ
 inquam omnia turpissima Papæ ster-
 cora, tum graviter per se olentia, tum
 verò hoc tempore, quo à curiosis ple-
 risque & eruditis viris crebrò com-
 moventur, multò magis fœtentia,
 sanctitatis jam quadam simulatione
 condita, temperatave, mæandrisque,
 nescio quibus, involuta, orbi Christia-
 no iterum venderet pro aromatis,
 atque adeò per vim fermè quandam
 obtruderet: ut nihil tam turpe, fœdū
 & falsum in Romana Ecclesia cerna-
 tur, quod hæc novo non artificio, vel
 mentis aciem præstringendo, vel om-
 nem turpitudinē & falsitatem cal-
 lidè tegendo, pulchrum apparere fa-
 ceret, atq; verum. Quare consideran-
 dū nobis etiam atq; etiam, censeo: in
 quānam religione versemur, ne hanc
 esse falsam ignorantes, & ipsi à Deo

Jerem. 51.

ignoremur : Deinde verò, quòd præclarus ille vates Jeremias jubet, faciendum : Fugite, inquit, de medio Babylonis, ut salvet unusquisque animam suam. Itáne verò, inquam, Paulus omnium tu sanctissimam & doctissimam religionem fictam esse putas, & falsam? Atqui ego vel hanc esse veram existimo, proindeque in eadem nobis, tanquam legitima in vocatione nostra, juxta Apostoli doctrinam, permanendum, nec latum ab ea unguem discedendum : vel omnes, quæ ubiq; sunt, falsas esse religiones : quapropter velis, ut aiunt, remisque fugiendas.

1. Corint. 7.

Tum Paulus, Idem mihi, inquit, Christiane, necdum hanc religionem ingresso videbatur: eademque de causa, è blandientis mundi hujus, ex amplexuque me suo dimittere nolentis, erupi tandem brachiis: quasi que currens, ad Societatem I E S V, tanquam ad omnium sanctissimam, Deo gratissimam, animæ meæ utilissimam religionem, veni: sed veram nunc in ea,

&c

& sinceram sanctitatē quærens, non nisi (heu mihi) fucatam, & simulatam invenio.

Hoc autem non odio me, vel malevolentia, inductum confingere, sed ab ipsa convictum veritate, & coactū esse dicere videbis, evidentissimeque palpabis, si ad ipsa statim mecum Societatis fundamenta penetrans, relictaque omni voluntaria, vel, ut nostri vocant, sancta simplicitate, animive cæcitate, purum rationis lumen tecum afferas: sique claro & sincero, non autem præstigiis Iesuiticis cæcato animo ea intuens, omnem fucum & fallaciam cernere queas.

Quod si, ut spero, facis: non dubito, quin jam nunc ex iis, que in quavis nostra probationis domo, ad erudiendos, & juxta normam Societatis instituendos novitios jaciuntur, spiritualibus fundamentis intelligas: neminem prorsus huic esse religioni aptum, nisi qui vel naturalem quamquam, vel servili educatione acquisitam, vel stupore quodam animi arre-

ptam propensionem habeat, ad hypocrisim & superstitionem: nempe qui manifesta quadam oris pietate, vultusque totius benignitate devotionem, quam vocant, sciat suam prodere in propatulo, quam tamen Christus abscondere iussit in cubiculo: quive publice orans, non aliter ac Pharisaeus jejunans, faciem noverit suam exterminare: quae cum verissima sit hypocrisis, a nostris tamen aedificatio appellatur, & devotio. Equidem hoc esse Societatis nostrae fundamentum, indies magis magisque perspicio, atque valde etiam deploro: neque prius animus conquiescet meus, quam ex his sordibus emerfero. Tu vero si diuturna consuetudine quasi altera natura impeditus, illud fortassis necdum vides, efficiam profecto, ut vel solo id tactu, sensuum omnium stupidissimo illo quidem, sed sincerissimo, & qui minimè depravari possit, cognoscas.

Fateor sanè, inquam, Paule me ista nondum videre: quare si tenebris me
le-

Iesuiticis circumfusum arbitraris, fac, si potes, tactu saltem cuiusmodi ea sint, ut cognoscam. Atque ille, accede igitur, inquit, jam propius, memoriaeque quasi manu tange omnem, quam partim in teipso, partim in aliis Iesuitis es haecenus expertus sanctitatem: eamque diligenter cum singulorum simul naturis, Italicis, Hispanicis, Gallicis, Germanicis: ingeniosis, vel stolidis: ingenuis, vel servilibus diligenter ponderans explorato, sic tandem, scio, statues: in Hispanis & Italis multo te semper plura & maiora Iesuiticae sanctitatis insignia notasse, atque observasse, quam in Germanis, Gallis, & aliis nationibus: in stolidis autem & servilibus hominibus multo adhuc plura & maiora, quam in ingenuis & ingeniosis.

Causam autem huius rei, in Hispanis quidem, nullam aliam reperiens, nisi servilem in Christiana religione educationem. Tanta enim in Hispania, ut scis, de fide Romana in singulos fit inquisitio: tamque arcta, ne inde

avolet, septa tenetur custodia, ut nisi
 ipsi filii ad parentes suos αἰρέσεως da-
 mnatos exurendos, allato propria ex
 domo lignorum fasciculo, carnifi-
 cem adjuvent, ipsique propemodum
 parentum carnifices existant, hæreti-
 ci ferè ab omnibus judicentur, eo-
 demque digni supplicio censeantur.
 Ex quo certè cognoscis, necesse esse
 Hispanos supersticiosos evadere, ac-
 ctus religionis externos multiplicare,
 & vel mortuos fidem Romanam spi-
 rare: ne si minus multa religionis suæ
 signa dederint, suspecti de fide red-
 dantur, & in tertiam usque & quar-
 tam generationem crudelissimè pu-
 niantur. In hac igitur infinita animi
 servitute nata, educata, instituta na-
 tio Hispanica, per se fervens, & cho-
 lerica, quæ potest non fieri sua in re-
 ligione ferventissima, vel, si mavis,
 sanctissima? imò qui non ipse diabo-
 lus si Hispanicæ inquisitionis esset
 capax, semper se in angelum lucis trans-
 figurare, aliquemque acquirere Ro-
 manæ sanctitatis habitum cogeretur?
 Hoc

Hoc ex fonte profluxit Ignatius de
 Løyola, qui miles Gallorum virtute
 in arce Pompeiopolitana victus: ipse
 verò superstitione omnes vincens,
 factus est pater Iesuitarum, quibus
 vicissim Gallos, necnon totum orbem
 expugnaret terrarū. In Italis verò
 frequētes illos religionis externos
 actus oriri deprehendes, ex naturali
 quadam ad hypocrisim & superstitionem
 inclinatione: quippe qui, ut ex omnibus
 ferè suis ipsorum monimentis constat,
 semper fuerint, sintque ad Deorum
 multitudinem colendam, & ad omnem
 Idololatriam propensissimi: facilè ut
 appareat, ex hoc eos fornicationis poculo
 permulta in religionem Christianam
 transfudisse: *Apoe. 17.* eamque
 fermè totam veneno mortifero infecisse.
 Quo veneno adhuc maxima pars orbis
 Christiani, suavitate, dulcedine, antiquitate
 & pulchritudine ipsius illecta deceptaque
 inebriatur, dum quotidie de sua sollicita
 salute ad multitudinem Romanorum
 confugit Deorū,

nimirum & ad innumeros sanctos à Pontificibus Romanis Deorum loco ethnicorum inductos, ad invocandumq; propositos, atq; hos etiam eosdem, si non re ipsa, at nominibus multiplicatos: & ad plurimas Deas, seu sanctas, in quibus proculdubio loco Cereris, quam Romanæ mulieres facibus accensis religiosissimè colebant. Virgo Maria tum est constituta, cum festum luminarium seu Purificationis est institutum: cumque ad augendam idololatriam, hæc ipsa solennitas in mensem potissimum Februarium est conjecta: quo tempore præsci Romani Februa celebrabant sua, totamque urbem februare, id est, lustrare, seu purgare solebant. Siquidem omnis tunc populus, ut Romani scriptores testantur, pro impetranda defunctorum animabus quiete, piaculis, sacrificiisque circa sepulchra, facibus accensis, cæreisque intentus erat. Ad hanc idololatriam sacram deinde scripturam per se venire nolentem quasi per crines attraxerunt: & fortas

*Varro lib. 1.
de vita pop.*

Romani.

*Macrobius
lib. 1. Satur
navorum
cap. 13.*

Ovid. 2

4. Fast.

lis

Ss aliquem etiam ejusmodi librum
 inventum, ex quo hæc quoquo mo-
 do deduci, probarique possit, canoni-
 cum fecerunt, ut ex ea omnino arti-
 culus fieret fidei: in quo defendendo,
 ut in multis aliis, omnes Romanæ Ec-
 clesiæ Doctores, vel somniatores po-
 tius mirandum in modum, sed frustra
 desudant: tandemque excogitandis,
 inquirendisque quotidie novis ratio-
 nibus, cum nihil se proficere videant,
 ad traditionem Ecclesiasticam, tan-
 quam extremam ad anchoram, uni-
 cumque portum salutis confugiunt:
 Cum tamen illa ipsa traditio maxima
 ex parte, præcipuo Idolo Romano;
 magnitudine sua ad cœlum usque per-
 tingente, imò ad venerandam & tre-
 mendam Trinitatem, triplici, quam
 gestat, corona, triplici que, quam om-
 nes ad ipsum accedentes faciunt, ge-
 nuflexione, sese erigente, fulciatur.
 Nec verò ulla ego alia de causa Ger-
 manos & Bohemos suapte natura
 ad omnem pietatem propenden-
 tes, tam facile à Romana descivisse

arbitror Ecclesia, quàm quod ipsi ob
 insitam sibi gravitatem, morumque
 honestatem, ab omni idolorum &
 cerimoniarum multitudine, ab om-
 ni que gesticulationum & supersti-
 tionum levitate, Italorum propria,
 semper abhorruerint, adhucque ab-
 horreant. quanquam hac tamen Ido-
 lolatria, & levitate non per paucos
 annos sese contaminarunt, inducti i-
 doli Romani auctoritate, nunquam
 que fallente, quam semper se possi-
 dere predicaret, veritate. Quod si
 nonnulli specioso Hieronymi, Am-
 brosii, Augustini, Bernardi, Thomæ
 Aquinatis, & aliorum nomine sancto-
 rum per nostros Iesuitas commoti
 ad pristinam abominationem rever-
 tantur; hi certè vel indocti, & inex-
 perti sunt juvenes, vel minus pruden-
 tes & intelligentes viri: qui confuso
 quodam sanctitatis, & doctrinæ ru-
 more ipsi quoque confusi, cernere
 non valent: quòd, quoniam isti, quos
 dixi Patres, Romanum Pontificem
 Deum terrenum fecerunt, summam
 inter

inter omnes homines potestatem, & perpetuam doctrinæ veritatem illi alligando, vicissim eis Romanus hic Deus sanctitatis quoddam donatū, & alligatum voluerit nomen: ut tanta illa, tamque suæ dignitati, ne dicam vanitati, serviens doctrina, non humana, sed divina voce fusa videretur, eaque ipse semper fretus quovis nobis fidei posset articulos condere. Serviles denique & stolidos homines, (hi enim in nostra illa divisione nobis restant) quis non videt eam ipsam ob causam, & facilimè arripere, & pertinacissimè retinere stolidā hanc, & servilem, sibi que naturaliter convenientem religionem? Sed hoc tu optimè intelligis, qui non ita multis, si meministi, abhinc diebus, dolorem mihi tuum, ex rusticis collegii hujus & stolidis moribus acceptum, cōmunicasti, cū non sine tui aliqua commiseratione ex te audirem: te postea quā ex Italia in Germaniam esses reversus, acerbissimis exagitationum animi doloribus, citissimam ti-

bi sæpe mortem exoptasse, ne quid
 contra tuam facere vocationem co-
 gerere, quam vehementer infringeret
 & labefactaret ea cogitatio, & expe-
 rientia: quòd in istis partibus Socie-
 tatem I E S V non ingrederetur, vel
 certè non remaneret, nisi fax homi-
 num, quæ vix rationis sit capax, ne-
 dum veræ pietatis & religionis: cui ta-
 men, quòd multitudine vincat, te in
 omnibus conformare debeas, si exter-
 na velis pæce, simulque interna tran-
 quillitate animi frui. Bene igitur ha-
 bet, cognita sunt nostræ religionis fun-
 damenta: ad ipsum nunc corpus So-
 cietatis pergamus, quod cuiusmodi
 sit, non est jam difficile ex suis quasi
 principiis, causisq; cognoscere. Nam
 cum Societas nostra, quæ I E S V co-
 gnomentum impudentissimè sibi ar-
 rogat, ex eiusmodi hypocritarum, &
 superstitiosorum hominum colluvie
 cõstet, pharisaica erit potius dicenda
 religio, quæ tamen I E S V, ut dixi, pul-
 cherrimo vestita sit nomine, ut miseri
 mortales jam nõ solùm sub vestimen-
 tis

tis ovium, sed etiam sub divinitatis ornamēto salutis suæ latitantes insidiatōres haberent: ut etiam, si fieri possit, electi, nihil in tanto veritatis nomine subesse suspicantes falsi, in errorem inducerentur.

Totum autem corpus Societatis præter Generalem, qui ordinis hujus est caput, & Coryphæus, sex omnino hominum genera complectitur: quorum primi sunt quatuor votorum professi: alteri, trium votorum professi: tertji, Coadjutōres spirituales: quarti, Coadjutōres temporales: quinti, Scholastici: sexti, novitii. Quatuor votorum Professi ita appellantur, quòd præter tria communia Paupertatis, castitatis & obedientiæ vota, peculiariter vovent: & Pontifici Romano obedientiam, in disseminandis nimirum & propagandis totum per orbem terrarum, cùm ipse jufferit, Romanæ Ecclesiæ erroribus & superstitionibus, non petito viatico: & Patri Generali abnegationem honorum, ne scilicet fieri extra So-

cietatem Cardinales velint, & tamen hoc ipso nomine fiunt Cardinales in Societate: ex quibus Generalis, ipsorum Papa, eligatur: quibus tanquam cardinibus tota Societas vertatur; qui habeant existimationem doctrinæ, & sanctitatis: sicque vana & stulta Societas, dum ambitionem se fugere putat, vel dissimulat, in ipsam ambitionem incurrit. Non secus ac vani illi, de quibus Cicero meminit, Philosophi, qui iis ipsis libris, quos de contemnenda gloria scribebant, in illis nomina inscribentes sua, inanem gloriam aucupabantur.

*In primo
Tusculana
rū quæstio-
num libro.*

Trium verò votorū Professi sunt in societate Episcopi. nam hic gradus cum in aliis religionibus à simplici sacerdotio non separetur, sed iidem, qui sacerdotes, fiant quoque Professi: in nostra tamen religione ab eo sejungitur, quò nimirum altior, majorque appareret, si multis annis primū post Sacerdotium, ad Professionem, tanquam ad Episcopatum concederetur ascensus. Quibus sanè gra-

gradibus satis superq; nobis demonstrant, se turpem ambitionis speciem in pulcherrimum, speciosissimumve inanis gloriæ simulachrum commutasse: quod pulchritudine sua omnes mortales commoveret, plurimos etiam alliceret, & retineret apud sese.

Cùm si acri mentis acie, externam hanc formam, figuramque penetrantes, interiora ejus viderent, proculdubio bestiam ibi illam secundam, quæ *Apocal. 13* adorari faciat primam, latitantem invenirent.

Per primam bestiam Pontificem Romanum intelligo, qui ob secularem, quam sibi usurpat, potestatem, verissimus est Antichristus: quemq; Societas nostra per universum jam ferè mundum adorari facit, semperque ut faciat, se quarto illo suo, & peculiari voto obstrinxit. Illud autem *Matth. 24* quod Servator noster, & dilectus ipsius discipulus Iohannes, & Propheta *Apocal. 13.* Daniel *Daniel. 9.* de brevi dicunt Antichristi tempore, de ultima est persecutiene intelligendum: quæ tunc erit, cùm

bellua illa Germaniam, Bohemiam, atque alia imperia sibi nuper erepta, per secundam hanc bestiam, Societatem nostram, aliqua ex parte recuperaverit : multaque alia regna per eandem sibi adjecta viderit. Tunc enim divitiis aucta magnificabit corpus suum, & contra Principem Principum consurget, & sine manu conteretur.

Daniel. 8.

Coadjutores spirituales (quo nomine omnes Sacerdotes, Theologiæ ac Philosophiæ Professores, & artium inferiorum Præceptores non professi cõprehenduntur) nuncupatis prius paupertatis, castitatis & obedientiæ votis, bestiam hanc adjuvant in pervertendis & traducendis ad primam belluam animabus : qua in re quò quisque aptior & diligentior extiterit, eò citius ad professionem admittus membrum hujus monstri efficitur.

Coadjutores verò temporales corpus hujus bestię curant, victum atque amictum ei præparantes, omniaque
ne-

negocia domestica tractantes:

Scholastici denique & novitii in eum finem domi aluntur, ne monstrum hoc tandem deficiat aliquando: sed ut putrescentibus veteribus membris in recentioribus semper & novis conservetur.

Porro autem ad perpetuam occultandam, conservandam & augendam superstitionem & idololatriam bestia hęc catulis suis intellectum (si quem habent) ipsumque sensum ligat: dum monet & mandat serio, ut ea, quę superior jubet, cęca obedientia perficiant: quęque ipse facit, cęco judicio pertranseant, non considerantes an bonum vel utile sit necne quod precipitur: quandoquidem omnis ejusmodi cogitatio meritum tollit, & valorem obedientię. Qua quidem in re Societas Canonistas imitatur, perniciosissimos Summorum Pontificum adulatorem, & mundi totius seductorem. Hi enim orbi Christiano quondam persuaserunt, Romanum Pontificem tantę esse dignitatis & authoritatis, ut, etiã si to-

*In epist. pat.
Ignatii de
Loyola quę
singulis mē-
sib. legitur
ad mensam.*

*Distinc. 40
cap. Si Pap.*

tum ille mundum destrueret, nemo tamen ex ipso diabolici hujus facti vel posset, vel quærere deberet rationem. Sic prorsus, imò multo pejus suos Societas alumnos instituit, cum docet: quæque Superior jubet, quæque ipse facit, non solum judicanda non esse (multò verò minus reprehendenda) sed etiam tanquam bona & sancta (ut Patris nostri Ignatii verbis utar) præsupponenda. Quò nimirum omnis tandem stultitia, idololatria & superstitio Sanctitatis nomen obtinent, locoque reliquiarum Societatis colantur. Ac mihi quidē videor satis te ad cognoscendam & palpandam religionem nostram circumduxisse: neque dubito, quin jam tandem intelligas, quàm graviter in hoc vitæ genere deligendo decepti simus: quamque facilè nobis, si ab eodē recesserimus, sit ignoscendum.

Horrenda sunt, inquam, ista Paule, & quidem ipse sæpe istiusmodi visus sum in Italia monstra videre: sed intellectum, ut constitutiones nostræ jubent,

*In eadem
epistola.*

bent, excæcans meum, illa à diabolo conficta imaginabar, qui circuiret querens, quemadmodû mea me vocatione privaret, perq; hujus amissionẽ in mileriam protruderet sempiternam. Itaq; abominandis tu portentis potius, quàm fortissimis fretus argumentis, & primam vocationem nostram, & Ecclesiam Romanam convellere conaris: quod tibi uni si concedam, non video, cur idem singulis sectis omnium aliorum religionem contemnentibus non concedendum foret: cùm nihil non ex sacra scriptura à quovis ut sibi placet intellecta probari posse videatur. Sed tamen quia valde probabilia, quæ de istis monstris commemorasti, sunt omnia: reliqua verò evidētissima etiam, ipsumque sensum convincentia, in hisce tibi, homini omnium, meo iudicio, Iesuitarum doctissimo & ingeniosissimo non repugnabo: quin etiam excitare & excutere conabor, quam præstigiis tu Iesuiticis obscuratam dicebas, & depravatam intelligentiam

meam, complicatamque animi mei de Societate I E S V notionem evolvere, ut latius deinde explices, quænam sit species, forma atque notio veri Iesuitæ, quem orbis Christianus tantopere admiratur ac suspicit. Ut autem tuo more ad ipsa me statim Societatis fundamenta convertam, quàm varia mihi hæc variis temporibus visa sint, accipe. Divina prorsus, mihi crede, primis diebus esse judicabam Societatis primordia: mihi que non amplius in terris, sed versari videbar in cœlis; quod idem omnibus nostris novitiis, vel certè plurimis usu venire puto. Nam tanta quætidiana rum de rebus divinis nostrarum vis est meditationum, ut homo veluti denudò natus, non quidem ut antè à naturalibus parentibus, sed à societate I E S V velut Iniesuanatus, non aliter ac Christus à Spiritu sancto incarnatus, videatur. Testatur hoc tota ferme hominis quasi deificata natura: quippe quæ ab eo tempore, quo huiusmodi sese dedit meditationibus, à

corporis obsequio, indulgentiaque
quàm longissimè recedit: carnis socie-
tatem flagris, aliisque voluntariis cor-
poris suppliciis ejicit: voluptatem
sicut labem aliquam dedecoris op-
primit: imaginem Domini DEI NO-
STRI (ut decima octava nostra jubet
regula) in quovis suo spirituali fra-
tre agnoscit: nec non despicit, con-
temnit, proque nihilo putat divitias,
honores, atque omnia, quæ vulgò
ducuntur amplissima. Et hæc pri-
mo anno mea fuit de Societate IESU
S V, firma sanè, & constans per-
suasio.

Altero verò anno cum casu in lite-
ras nostras Iaponicas incidissem, ibique
inter cætera non sine admiratione le-
gissem: quòd apud Iaponios etiam,
antipodas nostros, religiosi quidam
(quos Iamambuxas, hoc est, milites
convallium vocant) reperiantur, qui
ad famam sanctimonie colligendam
graviter sese puniant, permultum
vigilent, diutissimè jejunent, ac me-
ditationibus quibusdam arbitrato

In commen-

tario de reb.

in diocis I-

Iaponicis

ar no 157

Coloniæ eandem

to.

fol. 241. G.

424.

suo compositis vacent: quodque his
 rebus adeo proficiant, ut non raro
 tanquam spiritu afflati divino funde-
 re oracula credantur, perfectique &
 sancti viri ab omnibus habeantur,
 tum praesertim, cum propter idolum
 suum mortem sibi ultrò consciscere
 non dubitant. Hæc inquam, & multa
 hujusmodi alia cum ex literis illis, à
 nostri ordinis hominibus, & scriptis,
 & nunc etiam in lucem editis cogno-
 vissem, obstupui scilicet, tamque co-
 horruui, quàm si ex astris in terram re-
 lapsus fuisssem. Occurrebat enim
 menti meæ subito, nihil nostræ inve-
 niri posse religioni similis: quare ve-
 hementer timendum esse, ne omnis
 hæc nostra spiritalis vivendi ratio nõ
 divina sit, sed humana tantum, & phi-
 losophica: quod eam vel Idololatræ,
 & ethnici homines, Evangelii luce ca-
 rentes assequantur: & quidem tales
 ethnici, qui natura, moribus, ingenio,
 nostris Europæis ingeniosioribus (I-
 talis puta & Hispanis) persimiles dis-
 cuntur, quivis jam ut intelligat, à si-
 milibus

milibus naturis, & ingeniis simillimas
 inventas & constitutas esse religio-
 nes. Quid, quod apud eosdem Iapo-
 nios non nostra tantum religio, sed
 tota ferme Ecclesia Romana ethnico
 spiritu fundata, constitutaque cerna-
 tur? Nam in iisdem literis commemo *folio 291.*
 ratur, Principem omnium in Iaponio
 rum imperio locum tenere supremum *folio 422.*
 religionis antistitem: qui penè pro
 numine colitur, & vulgò sacrosan-
 ctus putatur sic, ut prohibeatur hu-
 mi vestigia ponere, latissimeque im-
 perat; & cum profanis Regibus saepe
 certat. Tundos etiam (qui sunt velut
 Episcopi) tametsi eorum nominatio,
 quæ dicitur, quibusdã in locis penes
 Regulos sit, cõfirmat tamen, & creat i-
 ple: qui deinde magno apud summos,
 infimosq; in honore sunt, sacerdotia
 conferunt, jejunia indicunt, carnis gu-
 status, cum religiosis diebus ad idolo-
 rum delubra vulgò peregrinantur,
 concedunt. Nascentes præterea Bon-
 tiorum (qui Iaponii sunt monachi)
 sectæ, nullam auctoritatem, vel existi-

fol. 421.

mationem obtinent, nisi eas idem suo diplomate & testimonio comprobaverit. Hi porrò Bontii amplissima incolere dicuntur nostrorum ritum monachorum cœnobia, cœlibem vitam ducere, in phano medio aram excitare, in qua Amidæ signum lignum, in rosa item lignea confidet, præclara ad aspectum: ingentes habere bibliothecas, cœnationes ad cibum unâ sumendū, aramenta seu tintinnabula, quibus ad preces horarias excitantur: vesperè Præfectum certū unicuiq; argumentum ad meditandum proponere: à media nocte ante aram templi alternantibus choris quasi matutinas recitare preces, è Xacæ libro novissimo: prima luce unam horam singulos meditando consumere: permagna cōstruere perystilia, & in iis Fotoquiorum (quo nomine Iaponii quidam sancti appellantur) sacella: mento, capiteque esse rasos: dies per annum festos celebrare multos. Nihilominus tamen eosdem Bontios vita, moribusque esse turpissimos,

Ibidem.

pissimos, & omnium mortalium avarissimos, omnesque nosse conficiende pecuniæ vias: vendere populo multa chirographa, quorum præsidio secutos fore à demonibus vulgus existimat: mutuari etiam nummos, quos in altera vita duplicato reddant fœnore: dareque cautionis causa creditori syngraphas, quas secum è vita discedens deferat ad inferos: claro denique eos ut plurimum esse genere, eò quòd Iaponii proceres multiplici prole onerati, quibus filiis satis amplum patrimonium relinquere se posse diffidunt, hos ferè ad Bontiorum numerum aggregent. Christianos hospite dices monachos, vel, si mores spectes, Canonicos, & Romanæ Ecclesiæ prælatos, si lux Evangelii vel tenuiter eis ante nostrorum hominum ad ipsos adventum affulsisset: vel ullus omnino ad illos Christianus, ex quo hæc audita imitarentur, penetrasset. Sed neq; animarum cultus Iaponiis deest, in quo tamen paulò magis, quam nos, sunt superstitiosi. Nam Augusto

fol. 306.

mense integrum ipsi biduum tribue-
 re dicuntur colendis manibus mor-
 tuorum. Sub imminentem noctem
 in ædium foribus lampadas multas
 accendere, vario genere picturæ & or-
 natu: Inde urbem nocte tota partim
 religionis, partim spectandi causa per-
 ambulare: magnam etiam populi-
 vim cum advesperascit, ex urbe, ad-
 ventantibus suorum (ut ipsi videlicet
 opinantur) manibus obviam prodi-
 re: Vbi quendam ad locum perven-
 tum est, quo loco eos sibi occurrere
 arbitrantur, humanis primùm verbis
 excipere: Felix dicentes, faustusque
 sit vester adventus, jamdiu aspectus
 vestri fructu caruimus: confidete pa-
 rumper, ciboque vos ex itineris defa-
 tigatione reficite. Tum oryzam, ar-
 borum fructus, aliaque cibaria appo-
 nere: ibique per horam moratos quasi
 finem epularum expectent, eos præ-
 cibus in domos suas invitare, dicerẽ-
 que, se jam præcedere ut domum in-
 struant, parentque convivium. Ut bi-
 duum illud effluxit funalibus accen-
 sis

sis plebem oppido egredi, lumina discedentibus præferentem (ne scilicet in tenebris offendant, aut quopiam incurrant) Inde in urbem reversos ædium tecta lapidationibus diligenter excutere, ne qui fortè ex manibus (à quibus nimirum aliquod sibi incòmodum metuunt) occultè remanserint. Interrogatos à nostris Iaponios, cur illis epulum præbeant, respondisse, eos ad paradisum tendentes suum, qui abest leucarum decies millies millena millia, quod iter non minus, quàm triennio conficitur, recolligendarum virium causa huc divertere.

In his autè omnibus regnare Bontios, Iaponiorum sacrificulos, neminemque esse re familiari, quamvis exigua, quin ad expiandos ritè suorum manes, Bontii munus aliquod afferrat. Mirro jam brevitatis gratia aquã *fol. 419.* lustralem: vascula vaporaria suffimenti causa prunis imposita: multas & *fol. 444.* magnas indulgentias, quas Bontii populo in concionibus perseveranti, & *fol. 432.* cœnobia ipsorum ditanti proponūt:

globulos precarios, quos permulti Iap
 ponii non solum privatos inter parie
 tes, sed in publico, totaque urbe ferè
 semper manu percurrunt, ab Amida,
 Xacaq; divitias, honores, prosperam
 valetudinem, sempiterna gaudia sup
 pliciter postulantes. Quæ quidem us
 que adeo vera sunt, ut & à nostri ordi
 nis hominibus visa, perscriptaq; sint:
 & penè ipsa etiam nostri Patris Petri
 Maffei, qui literas illas ex Italico idio
 mate in Latinum convertit, verba u
 surparim. Atq; hæc altera mea fuit de
 Societate I E S V, totaq; Romana Ec
 clesia opinio, vel potius, ut Confessa
 rius dicebat meus, tentatio: quam vix
 multis diebus ex animo tandem meo
 exclusi, omnem ejusmodi vim ratio
 num dies, noctesque in mentem me
 am irrumpentium, precibus jacula
 toriis, ut vocant, jejunii & aliis corpo
 ris afflictionibus constanter repellend
 do. Hac autem vixdum devicta tenta
 tione, ecce tibi repentè alia, quæ vitã
 mihi vix reliquam faceret. Nam pau
 lò post accidit, ut in prandio nobis
 pro

pro spiritali cibo prælegeretur 18. caput tertii libri Regum : ubi de Sacerdotibus Baal narratur, quòd ad suum ipsi placandũ Deum cultris se, & lanceolis incidentes sanguinem emiserint. Quo audito (nondum videlicet Theologus eram, neq; tota adhuc sacra biblia perlegeram) equidem toto corpore exhorruì, omnemq; comedendi sensum & appetitum amisi: nostrorum nimirum recordans flagellorum, quibus tanquam cultris & lanceolis in nostra ipsi terga sævientes, non parum aliquando sanguinis elimus: atque haud scio, an ut Iaponii illi Iesuitæ (quos Iamambuxas vocari dixi) mortem tandem ultrò nobis inferimus, sanitatem quidem certè eripimus. Verùm isti & istiusmodi sexcēti alii spiritalis scrupuli à me in Societate excepti, vereor ne leviores sint, quàm ut tibi, homini gravissimo enumerètur, & ad cognoscendũ proponantur. Quocirca reliquis omnibus omisissis, duo tantùm sancta & catholica, id est, Italica monstra, & idola,

quorum patrocinium Societas nostra peculiariter suscepit, & de quibus per decem jam annos laboro, ea ut mihi catholica effecta, sancta quoque facere possim, describere conabor: ex quo tuam, de Societate IESU, & Romana Ecclesia sententiam in omnem æternitatem confirmari & corroborari senties.

Alterum igitur horum idolorum vidi Romæ in phano D. Petri, quod idolum vulgò appellant Vicarium Christi: ego verò illud vel ipsum Christum, vel quid majus etiam Christo propterea existimabam, quòd omnis populus, qui religionis causa eò confluerat, simul ac illud in sublimi folio positum manibus rubrorum hominum, Seraphinorum instar angelorum, ne fortè ad lapidem pedem suum offenderet, afferre vidit, statim in genua procumberet, pectus suam tunderet, multaque id genus alia, quæ soli Deo conveniunt, faceret.

Psal. 90.

Proh Christe sancte, animus tunc

exclamabat meus, quousque, quæso,
 tibi ferendum videbitur, ut quantum
 ipse te verus Deus humiliaveris in
 terris, tantum Vicarius tuus, homo
 duntaxat, super omnes sese efferat, &
 extollat coelos? Ut cum nullum tu hinc
 regnum habueris, imò Regnum tuum *Ioan. 18.*
 non esse de hoc mundo dixeris, nul-
 laque regia usus majestate fueris: Vi-
 carius tamen tuus omnium jura pos-
 sideat regnorum, omnesque Reges,
 teque etiam Regem Regum huma-
 na, divinaque vincat pompa & maje-
 state? Ut cum discipulus tuus Petrus,
 qui primus Papa fuisse dicitur, *Actor. 10.*
 Cornelium Centurionem sibi ad pedes
 jacere quidem, nedum eos oscula-
 ri sit passus, sed statim illum crexerit:
 Surge, inquit, & ego ipse homo
 sum: Successor tamen ejus se homi-
 nem oblitus, sicut Deus istic aliquis
 sedeat, cujus ipsi homines deosculen-
 tur pedes? Sed tamen revocavi me
 statim, & reduxi ad nonnullam animi
 æquitatem hoc quasi mecum habito
 colloquio: Est certè, inquam, omnino

Pontifici Romano ejusmodi pompa
 & majestas necessaria ad alliciendos,
 in officioq; retinendos superbos Im-
 peratores, Reges & Principes hujus
 mundi; ad perstringendos oculos vul-
 gi, ut quod humilitas efficere apud
 hujusmodi homines non possit, id sal-
 tem præstaret vanitas: ut cum pro-
 prio sanctitatis & virtutis splendore,
 sicut Christus, Apostoli, & alii sancti
 viri, dignitatem tueri suam non pos-
 sit, eam fulgore saltem alieno defen-
 dat: ne cum præsci Romani toti quon-
 dam mundo dominarentur, si Ponti-
 ficis Romani potestas non ad cælos
 etiam & tartara, vel Purgatorium in
 hunc usum confictum extenderetur,
 Papa minor illis, aut saltem æqualis
 videretur: ut quemadmodum sum-
 mus Romanorum Deus, Iupiter Opt.
 Max. quosdam fulmine fingitur ad in-
 feros deturbasse: sic Romanus Pon-
 tifex suum terrificum haberet excom-
 municationis fulmen, quo omnes
 Christianorum animas attonitas red-
 deret, easque contra ipsius poten-
 tiam

tentiam vel hiscere audentes, ultra in-
 feros etiam, si fieri possit, deiceret: ut
 denique, sicut iidem illi rerum domi-
 ni amplissimum suum, purpuraque
 fulgentem magistratum habebant, ex
 quo alii Principes erant civitatis, a-
 lii instar Regum exteris imperabant
 nationibus: sic Papa Romanus non
 solum Episcopos tanquam Principes
 haberet, sed Cardinales etiam, Purpu-
 reosve Patres: qui summis Regibus æ-
 quarentur: ex quibus solis instinctu
 Spiritus sancti Vicarius Christi elige-
 retur. Quasi verò ut Cathedra Petri
 urbi Romæ, sic Spiritus sanctus alli-
 gari non possit Cardinalibus, foetidis-
 simis certè ac turpissimis libidinum
 & ambitionum cloacis. Ipse enim sua *Iesaiæ 66.*
 sponte tantum in quietis, seu mode-
 stis & humilitate præditis hominibus
 quiescere se velle dixit: invitatus autem
 & alligatus, ubicunque Romana ve-
 lit Ecclesia, permanere cogitur. quan-
 quam hinc semper mens mea recla-
 mabat, quòd non tam arctè Spiri-
 tum sanctum sibi & suæ alligarint Ec-

clesiae, quin vigesies & septies ejus
 praesentia destituti, viginti septem il
 la, quae in tabulis Pontificum visun
 tur, excitarint schismata: quae certò
 perpetuum dicerent contra spiritum
 sanctum testimonium, omnemque
 ejus vim & potestatem redarguerent.
 Quid enim? erroris & dissensionis
 author numen potest esse divinum?
 Hoc loco cum urgentur, non disces
 sisse tunc dicunt à Romana Ecclesia
 Spiritum sanctum: sed errore atque
 ambitione hominum monstruosum
 Ecclesiae caput, modò biceps, modò
 triceps extitisse: ex his autem omni
 bus semper unum tantum verum &
 legitimum fuisse. O monstruosum
 Spiritum vestrum sanctum, monstro
 samque Ecclesiam, quae errore, ac am
 bitione vestra toties, totque sibi ca
 pita afficta sustinere, per tot annos
 circumferre, tot mortalibus ad er
 rorem, abominationem & despe
 rationem obtrudere cogatur. nae e
 go istud monstrum, quod toties jam
 duo, aliquando etiam tria simul
 capi-

capita habuit, facilè septem simul *Apos. 19.*
 monstrosa vestra libidine, ambitio-
 neque capita acquirere posse video.
 Sed de primo isto monstro seu idolo
 satis.

Alterum autem idolum vidi Lau-
 teti, quod Itali vocant, la Madonna
 di Loreto. Est autem imago picta, ut
 dicitur, à S. Luca Evangelista, atque
 eam ob causam mirabilium operum
 effectrix prædicatur. Non queo ver-
 bis assequi, quanta sit idoli hujus reli-
 gio, quanta ipsius miraculorum per
 totam Italiam fama. Hoc unum Italis
 est cunctis, sive repētino aliquo mor-
 tis periculo percussis, sive ægritudine
 aliqua laborantibus, in ore. Huic om-
 nes in tali statu vota faciunt, munera
 promittunt, peregrinationemque ad
 ipsius templum pollicentur. Quod
 si accidat imminenti aliquos pericu-
 lo, morbóve liberari, illicò miraculū
 exclamant, promissa solvenda statu-
 unt, Lauretanamque profectionem
 suscipiunt. Itaque concurritur ex om-
 nibus Italiae partibus Lauretum quo-

tidie dona innumera afferuntur, tabellæ pictæ totam miraculorum seriem exprimentes in templo suspenduntur. Commovebat me sanè primò aspectu tabellarum infinita multitudo, aliquidq; ibi regnare divini suspicabar. Verùm ut propius accedēs eos inspexi, facilè cognovi, stupentis illa populi atque sensu (quem ferè solum habet) Deos sibi sensibiles quærentis esse deliramenta. Nam hîc quæpiam pictum cernebam pendentem in equuleo, votisque Virgini Lauretanæ factis omnia illa tormenta ferentem fortiter: illic alium ex feroci corruentem equo, mortis tamen fatum evadere: hîc quosdam ægrotantes ejusdè invocatione in pristinam sanitatem restitui: illic alios, eosque navigantes simili voto maritimam procellam, tempestatemque effugere. Quas tamen ineptias ipse quondam Romanarum superstitionum diligens observator Cicero explosisse videtur, de natura tractans Deorum, deque Diagora Philosopho, Romanorum Deos

ri.

ridente ita scribens: Cùm Diagoras *In 2. de nat. Deor. libro non longè à sine.*
 Samothraciam venisset, atque ei qui-
 dam amicus: Tu qui Deos putas hu-
 mana negligere, nonne animadver-
 tis ex tot tabellis pictis, quàm multi
 votis vim tempestatis effugerint, in
 portumque salvi pervenerint? Ita fit,
 inquit. Illi enim nusquam picti sunt,
 qui naufragium fecerunt, in marique
 perierunt.

Acutum sanè ac Philosopho homi-
 ne dignum responsum, quo satis aper-
 tè significavit, tales non Iovis, non Lu-
 nonis, non Neptuni, non aliorum, qui-
 bus vota fecerant, Deorum ope ser-
 vatos fuisse: cùm plures alii, iiq; mul-
 tò fortassis his, qui mortem evaserant,
 meliores, similibus factis votis, flucti-
 bus tamen hausti periissent: sed cùm
 omnes ferè in periculo constituti ad
 aliquem ejuscemodi confugere so-
 lerent Deorum: accideretque sæpissi-
 mè, ut causæ naturales vehementius
 incitatae, mortemque minitantes, in
 medio deinde cursu vel impeditæ,
 vel per sese attenuatæ repente salutis

spem afferant, sine ulla ratione effectum hunc fictis commentitiisque Diis adscribi. Hoc idē nostris accidit Italis in colendo Idolo Lauretano, tabellisq̄ pictis ei offerendis: quia cūm tota fermè Italia huic vota faciat, & necesse sit quodammodo in tanta hominū multitudine aliquos saltem, sive singulari ope divina, sive viribus etiam naturæ, voti sui compotes fieri, & aliqua interdum naturæ miracula existere, stolidè hæc & stultè Virgini Lauretanæ attribuuntur: nisi negare fortè velint, quod eodem modo, eademq̄ de causa olim apud Ennenses etiam, in Sicilia (ut idem

In 6. orat.
in Verrem. Tullius testatur) simulachrum Cere-
ris multis sæpe prodigiis (ut verbis ejus utar) vim suam, numenq̄ declarit: & multis sæpe in difficilimis rebus præfens ejus auxilium tulerit. Sed hæc, ut dixi, ferè vulgus tantūm, vulgiq̄ similes sectantur. nam docti corū Philosophi, Medici, necnon Theologi, dignitate aliqua Ecclesiastica non deliniti, non modò hæc Laure-
tana

tana miracula, sed ipsam etiam fidem Romanam (quod facile cum Neapoli essem, ubi nonnihil illis ab inquisitione papali respirare licet, intellexerim) tanquam fictam, & falsam animo contemnunt: quin etiam apertè athei illi nomen Christiani ridebant meum, quòd Italico idiomate per hominem Christianum, stupidum & stolidum significare ac intelligere soleant: idque propterea credo, quòd nemo illis, nisi stupidus & stolidus ad Chimæras papales credendas aptus & idoneus videatur.

HÆC mihi ferè in mentem veniebant, quæ tuo excitatus, & nescio quomodo illuminatus sermone, dicenda putarem de Societate IESU, deque suis, quæ ipsa præcipuè colit & veneratur, idolis. Tum Paulus fortibus me oculis intuens: Non quæram, inquit, posthac amplius tantæ cæcitatæ Iesuiticæ causas, excusationes non recipiam: si in te tantum potuit veritatis lumen institu-

tionē Iesuiticā depravari, ac prope-
modum, nisi ipse, credo, huc divini-
tūs venissem; extingui, quid ego in
obscuris & tenebrosissimis aliorum ani-
mis non fieri existimem? Quæ cū
dixisset, finitæ signum nostræ recrea-
tionis dabatur, & uterque nostrū
compresso, ut sit, sermone in suum

se cubiculum re-

cepit.

DE

DE BESTIA

LISSIMA IDOLO

LATRIA, QVAM IN A-

DORATIONE PANIS ET VINI

renovat Societas, IESV divino sub

cognomento latitans secunda bestia,

paradoxa sex conscripta per Chri-

stianum Francken Gar-

delebiensem.

B A S I L E Æ.

M. D. LXXX.

OMNIBVS PIIS
 ET ORTHODOXIS
 CHRISTIANIS CHRISTIA-
nus Francken pacem, & salu-
tem ex inimicis.

Virabili prorsus iudicio ego factum divino puto, fratres mihi in Christo venerandi & dilectissimi, quod adhuc crescens, & tenera, quæ ætate viribusque confirmata, æternam omnibus afferre salutem debebat, Christiana religio, in omnium statim, ut gentium, ita superstitionum dominam, Romanam urbem delata, ibique ethnicis ritibus, cærimoniiis, interpretationibus vestita, depravataque, ad multas nationes, per mille ac quingentos,

eoque amplius annos vera pere-
 venire, sinceraque non potuerit.
 Nam cum idolorum cultus ad-
 eò insitus & innatus sit Roma-
 nis, ut vel nostro tempore Pius
 V. Pontifex Romanus, qui ab il-
 lis pro sancto colitur, Romam
 adhuc magis gentilizare, quam
 Christianizare (ut verbis eius u-
 tar) dicere coactus sæpe fuerit :
 certè sapienti homini dubium
 non erit, quin & prisci Romani
 & Romanorum similes, qui pau-
 lo antè non Solem, non Lunam,
 non alia longè posita sydera, ut
 multæ nationes : sed præsentia
 Iovis, Martis, & aliorum, qui
 nusquam sunt, Deorum simula-
 chra adorare, thure ac cæreis ho-
 norare, eisque sacrificare consue-
 verant : quin hi inquam, & ho-
 rum successores audientes, vel le-

gentes, Christum de pane dixisse: Hoc corpus esse suum, et de vino: hunc sanguinē esse suum, statim illud pro consuetudine ad idololatricam præsentiam traxerint, & (quod peius est) ethnicū etiam ex eo sacrificium fecerint: sicque vanum idolorum cultum in bestiam iam idololatriam commutarint. Cum nulla, unquam gens fuerit, nec tam fera & barbara, quæ panem & vinum pro Deo coleret & adoraret: nec tanta stultitia & insania, quæ Deum suum, etiamsi posset, immolare, quodammodo mactare, & integrū devorare vellet, cum intestinis etiam, atque iis, quæ in his forte ab ultimo prandio, cœnæve residerent, ciborū reliquias. Et sanè si usq; eo fornicationis sug poculum in religionem Christia-

stianam effuderunt, ut ex sacra
 Eucharistia sacrificium Roma-
 num fecisse, idque Germaniæ,
 Galliæ, atque aliis nationibus
 pro vera, mystica, incruenta Chri-
 sti immolatione obtruisse de-
 mōstretur: quis iam non sapiens
 solum, sed sanæ mentis homo du-
 bitare poterit, quin ex eodem ab-
 ominationis calice idololatri-
 cam illam suam corporis & san-
 guinis Christi præsentiam in or-
 bem Christianū derivarint? Imò
 ipse iam omnibus Italicis super-
 stitionibus imbutus Caietanus
 Cardinalis hac dere dubitare cœ-
 pit, cum scriberet: Romanā Chri-
 sti in hoc sacramento præsen-
 tiam, ex verbis illis suis: Hoc est
 corpus meum, hic est sanguis
 meus, nisi ad ea Romanæ in-
 terpretatio accedat Ecclesiæ,

*In commen-
 tarys in ter-
 tiam partē
 Thomæ As-
 quinatū q-
 stion. 75. ar-
 tic. I. initio
 statim.*

1. Cor. 10.

evidenter demonstrari non posse: quippe quæ iure optimo alium possint sensum admittere, non secus ac, inquit, hæc Apostoli verba: Petra autem erat Christus. Quem cardinalem hanc unam ob causam summus Iesuitarum in Romano Collegio Theologus, Iacobus Paitz, tanquam incaute locutum, frustra in suo de Eucharistia tractatu reprehendit. Equidem hanc esse eius, quam dixi, idololatriæ causam, præter suam illam aliquam ipsorum confessionem, atque eas, quas & in his paradoxis posui, et ipsi nunquam dissolvent rationes: duo me potissimum commoverunt, & ad hoc firmissimè credendum impulerunt. Quorum alterum est, quod nostri Romani, non vivum solùm, & invisibilem,

lem, panis nimirum, viniq̄ue speciebus contectum, sed mortuum etiam & visibilem præsentem sibi Christum fingunt. Etenim Romæ in phano Iohannis Lateranensis, apud basilicam Principum Apostolorū, Petri & Pauli, duæ sunt, quas ipse sæpe adolescens religionis causa sum deosculatus, æneæ columnæ, plene, ut aiunt, terra sancta, Christi sanguine tincta: multisq; aliis in locis quedam adhuc eiusdē sanguinis guttæ pro reliquiis asservantur. Et tamen fatentur omnes, humanam Christi vitam sine sanguine esse nullam: quare etiam, non potuisse totum à mortuis Christum resurgere, eandemq̄ue numero vitam per sanguinis effusionem amissam recipere, nisi eundem quoque & totum in ter-

ram effusum sanguinem recolligeret, fateantur necesse est: cum præsertim Christi corpus temperatissimum superflui sanguinis habuerit nihil. Iam verò cum ipsi possidere se Christi sanguinem profiteantur, certe non contenti vivo, mortuum etiam Christum præsentē sibi fingunt. Alterum autem est, quòd plurima, quæ ad hanc rem confirmandā afferuntur, miracula ex diametro cum ipsorū doctrina, seu Theologia pugnent: facile ut appareat, utrumque ab illis idololatriæ causa esse confictum. Ex his autem miraculis brevitatis gratia unum vel alterum tantum in medium producam. Ac primò quidem maximi ab illis fit, quod de confixis à Iudæis, & sanguine manantibus hostiis vul-

gò

go narratur & scribitur: cum ta-
 men omnes eorum Theologi
 & doceant, & necessario docere
 debeant: Christum iam immor-
 talem nihil amplius pati, mor-
 tem illi ultra non dominari: *Rom. 6.*
 quod certè falsum esset, si pro-
 prius ibi, & suus fuisset sanguis
 effusus, nisi fortè Christum fal-
 lacissimum facere præstigiato-
 rem velint, qui vel alienum ibi
 posuerit, vel novum sanguinem
 creaverit, quem homines ipsius
 esse, atque ab eius effusum cor-
 pore arbitrarentur. Deinde non
 minoris illud faciunt miracu-
 lum, quod de Vdone Archiepi-
 scopo Magdeburgensi seriò nar-
 ratur in eo, qui speculum exem-
 plorum inscribitur, libro. Ex
 huius enim visceribus & ore,
 antequam capite plecteretur,

Virgo Maria sacras hostias de-
 sumpsisse, ac in calicem misisse di-
 citur. At omnes eorum sacri cla-
 mant doctores : Christi corpus
 nequaquam more cibi commu-
 nis in nobis permanere, aut in
 nostram substantiam converti :
 sed corruptis a calore naturali
 speciebus, statim inde migrare.
 Quocirca non potuit ulla ratio-
 ne Maria filii sui corpus accipe-
 re, ubi non manserat. ni suo for-
 tassis more nugari, dicereque ve-
 lint : novo Christum miraculo
 in flagitiosissimo illo homine,
 tanquam in foetidissima aliqua
 cloaca corpus suum conservare
 maluisse, quam in piis & san-
 ctis viris. Sed huic iam finem
 præfationi impono, obnixè-
 que vos omnes, viri orthodo-
 xi, rogatos volo, ut pauca hæc
 mea,

mea, & in itinere conscripta paradoxæ vestri splendore nominis nequaquam digna, æquo tamen animo suscipere velitis: id quod à vobis nullo petere modo auderē, si alicuius præmij, vel lucri cupiditate, & non potius omnium vobiscum defendendæ salutis desiderio, speque eius ab orbe Christiano repellendæ bestię, quæ ad hanc, de qua dixi, idololatriam tam studiosè ipsum reducere conatur, impulsus, illa vobis potissimū dedicassem. Valete in Domino plurimum. Basileæ, v.

Octobris, anni

1579.

DE BESTIALISSI-
MA IDOLOLATRIA,
QUAM IN ADORATIONE PA-
nis & vini Romana committit bel-
lua, quamque fidissima hujus reno-
vat Socia, IESU divino sub cogno-
mento latitans secunda bestia, para-
doxa sex conscripta per Chri-
stianum Francken Sa-
xonem.

Παρόδοξον πρῶτον.

*Quod Christus ex cælo in terram à Iesuitis re-
trahatur, ibique symbolum refellere Aposto-
licum cogatur.*

Dorandæ Eucharis-
tiæ nullam aliam af-
ferunt, nec afferre ad-
versarij nostri possunt
causam, nisi Roma-
nam Christi in ea,
diuq; permanentem
presentiam: cum autem unus & idem
sit, alio duntaxat modo in cælo, & in
Eucharistia existens Christus, merito
in-

inquit, in hoc illum Sacramento,
 ut & sacra scriptura, & ratio etiam ju- *Deuter. 6.*
 bet ipsa, tanquam dominum Deum *et 10.*
 nostrum adoramus. Sed multis ego, *Matt. 4.*
 & in omnem aeternitatem istiusmodi *Luc. 4.*
 veritatis hostes convicturis rationi-
 bus demonstrabo, non posse ibi esse
 Romano more corpus & sanguinem
 Christi: nihilq; proinde illis adoran-
 dum, præter panem & vinum relinqui.
 Nam ex communi Theologorum, Phi-
 losophorumq; sententia omnium cum
 verum vero non repugnet, sed conso-
 net potius, faveatq; hæc autem, ut exi-
 tus declarabit, rationes sint veræ, Ev-
 angelica, quæ contrarium ostendere
 videtur, testimonia, quo ab ipsis intel-
 liguntur modo, erunt falsa: ad velandam
 tamen idololatriam accommodatissima,
 facile ab idololatræ tot antè annis, ut
 sonant, arrepta fuisse constat. Atq; in
 primis Christum ab illis retrahi ex cælo
 in terram arguo, ibiq; perpetuo manen-
 tem, & ventres ipsorum, non mentes
 subeuntem, symbolum cogi Aposto-
 licum refellere. Quid ita? quia collo-

cari aiunt in sacra synaxi Christum,
 non tamen per creationē, neq; gene-
 rationem (alioqui nō eundem & an-
 tiquum illū suum, sed alium semper,
 & novum comederent Deum) alicun-
 dē igitur huē adveniat, necesse est. Sed
 unde, quæso, nisi ex cœlo? Si autem ex
 cœlo, quomodo ibi sedens ad dex-
 tram manet Patris, indeque ventu-
 rus iudicare vivos dicitur & mortu-
 os? Non hoc inquit pacto Christus
 in Eucharistia fit præsens, quasi ex u-
 tino in alium locū transferatur, ex cœ-
 lo in terram deducatur: sed per trans-
 substantiationem, seu conversionem
 totus sub utraque specie Dei filius
 statuitur. Ita ferè semper, quando re-
 ipsa non possunt, fictis ac monstrosis
 nominibus nostras suspensas mentes
 tenent, stultissimeque illudunt: ut,
 quoniam eundē in hostia, qui in cœ-
 lo est, I E S U M habere volunt, viam au-
 tem omnē, qua ad hanc perducatur
 perpetua veritate septam & interclu-
 sam vident, transubstantiatione saltē,
 & conversione, tanquam occultissi-
 mis,

mis & qui ab humano ingenio investi-
 gari non possint, cuniculis, illum eò
 perduci dicant. Quasi verò, cum ante
 consecrationem ibi non fuerit, nec
 ullo ex loco venerit, neque de integro
 productus fuerit, ideoque nullus ac-
 cipiendi in speciebus Christum reli-
 quus sit modus, nudum & fictum
 transubstãtiationis nomen rem pos-
 sit tantam efficere. Sed ut possit, est-
 ne hic idem, qui ad dextram Patris se-
 det filius? Est planè, inquit, quoni-
 am idem corpus si non naturaliter, at
 divinitus & sacramentaliter in mul-
 tis potest esse locis. Siquidem hoc
 tempore totum Christi corpus nō in
 coelo tantū, sed in Italia, in Hispania,
 in Germania, in Gallia, & in multis a-
 liis regionibus, atq; in his ipsis super
 plura adhuc altaria, & in istis sub pluri-
 bus adhuc speciebus, ac in his sub plu-
 ribus adhuc partibus specierū reperit-
 tur. Hoc respōso quia per multos jam
 annos triumphant, efficiam profectò,
 ut posthac triumphare cessent. Di-
 vinitus & sacramentaliter integrum

Christi corpus tam multis, iisq; disjunctissimis est in locis? Ceddò igitur, quoniam vinculo, quave unione ex corpore Christi existente Romæ, & in cœlo (ut innumera alia, ubi esse dicitur, & mittam loca) fiat idem, & unum. Nam ea corpora, quæ aliud quippiam inter se positum habent, non sunt conjuncta & continua, sed disjuncta & contigua: hacq; ratione nō unum, sed duo sunt, vel plura corpora. Atqui inter species panis continentes Christi corpus Romæ, & ipsum Christum in cœlis existentē, immensum sanè spatium, plurimaque sunt corpora interposita. Ut igitur in hisce ac omnibus aliis locis Christi corpus sit sacramentaliter, sacramentalem quoque inter Christum in cœlo Empyreo sedentem, & omnes intermedios orbis cœlestes, & subjecta his proximè elementa, & altaria, & hostias consecratas unionē constituatis oportet. Quod certè portentum esse aliquod dicetis: cur igitur & illud, unde hoc nascitur non videtis? Verūm etiam hoc vestre concedatur

datur stultitiæ, veniat finitum Christi
 corpus in tam multa vel infinita, si es-
 sent, loca: audiamus saltem ex vobis,
 quemadmodum inde discedat, & quò
 nam sese conferat, in cœlumne, an ad
 alium, qui tum fortè consecratur, pa-
 nem? Fatemini namque omnes, non
 semper Christi corpus sub speciebus
 permanere, sed quoad hæ integræ in-
 corruptæque perseverant: destructis
 autem, sive à calore naturali, sive à
 vermibus, sive ab aere circumfluen-
 te, speciebus, statim inde Christum
 quoque discedere. Sed quorsum, &
 quo tandem modo? Desinit clama-
 tis in scholis vestris, desinit ibi tunc
 esse ita, ut neque in cœlum, ex quo
 nunquam discessit, revertatur: ne-
 que ad aliud altare, quod tunc for-
 te, ubi consecratio fieret, nullum es-
 set, proficiscatur: neque ullo modo
 intereat, & corrumpatur. O indi-
 gnam homine ratione prædito do-
 ctrinam? Si uspiam corpus esse ali-
 quod desinat, illud tamen neq; disces-
 su, neque interitu ibi desinere. Quid,

quæso, magis contra omnem est rationem? Theologia autem etsi ea docet, quæ sunt supra rationem & ὑπερφυσικά, non tamen quæ contra & ἀντιφυσικά. Christum autem non permanere sub speciebus corruptis, & tamen inde non discedere, & aliò pervenire manifestissimè rationi repugnat. Quid quòd hæc corporis & sanguinis dominici desitio unionem Christi hypostaticam dissipet atque dissolvat? Verbum enim æternum cùm immutabile sit & infinitum, ubique & esse & permanere dicitur: manet igitur sub speciebus etiam destructis. At ibi ante corruptionem specierum corpus & sanguis Christi hypostaticè illi erant unita: jam verò cùm hæc ibi esse desierint, quomodo sub speciebus corruptis non facta est, fitque singulis diebus dissolutio naturæ humanæ à divina? Vel si finita, & quæ ubique esse non potest (ut vos fatemini) humana natura secum defert eam, cui semper unita manet, divinitatis portionem, quomodo

do divinitas immobilis & immutabilis semper perseverat ?

Παράδοξον secundum.

Quòd transsubstantiatio totum paulatim mundum, ad nihilum reducat, omniumq; tandem resurrectionem mortuorū tollat.

ED ipsa nunc sola, si placet, transsubstantiatio prodeat: ut monstrosa hujus Chymaræ, prodigiosaque natura, hæcenus non satis perspecta, tandē jam aliquando cognoscatur, totoq; ex orbe Christiano explodatur. Transsubstantiatio, inquiunt, est conversio panis & vini in corpus & sanguinē Christi: & hoc quidē ita dicūt, ut nihil substantiæ panis & vini remanere, sed totā utriusq; rei materiam, formamque interire velint. O immensam horum, quæso, omnes, qui sapitis, dementiam Theologorum cognoscite. Quoniam panis & vini non formam solum, sed materiam etiam perire volunt, & totū paulatim

mundum in nihilum interire, & omnium tandem tolli resurrectionem mortuorum fateantur necesse est. Mundus enim qui partim tot ante annis non periisset, partim nunc periret, partim consequentibus annis periturus esset, sublata omnibus hisce temporibus per infinitum, panis, viniq; in orbe Christiano consecrati numerum, materia? Nova, inquit Thomas Aquinas, corruptis speciebus à Deo creatur materia: quæ in locum prioris succedat, tantamque ruinam reficiat. Novum igitur & jam aliqua ex parte habemus, & tandem totum beneficio transubstantiationis habebimus mundum. Et hoc saltem tempore cum innumeræ sint in Romana Ecclesia consecratae hostiæ, in quibus omnibus vi consecrationis materia panis interiisse dicitur, falsum relinquetur celeberrimum illud philosophorum omnium, etiam Christianorum proloquium: Tantam jam esse in mundo materiam primam (utpote ingenerabilem & incorruptibilem)

In 4. Sent.
dist. 12. art.
3.

lem) quanta semper ab initio fuit. Resurrectionem porro eadem de causa tolli mortuorum quis nisi cæcus non videt? Materia enim prima, quæ dicitur, omnium est capax formarum: cum eadem materia, quæ modò hanc, vel illam *εὐτελέχθαι* sustentat humanam, mox cadaveris susceptura sit formam: tum vermium & elementorum: sicquæ deinceps quascunque alias appetiverit, nactura sit formas, variarum, præsertim (ut in cœmitariis videre licet) herbarum, nec non tritici & aliarum plantarum. Ex hac autem tritici, quæ quondam hominis fuerat, materia accidit fieri hostias: in quibus deinde per transsubstantiationem tota ad nihilum materia reducitur: nihil igitur ille omnesquæ alii, quibus idem acciderit, retinebunt sui, quod in universali corporum instauratione recipere possint: *Ibidem.* cum præsertim illud idem numero, ut ipse Thomas Aquinas fatetur, quod ad nihilum est redactum non possit à Deo restitui.

Παράδοξον tertium.

*Quòd falsa consecrationis verba, verum in
Eucharistia Christum præsentem efficiant.*

Magnam, exclamant, divi-
norum vim virtutemque
verborum: quæ ritè, perfe-
ctèque prolata tot simul
efficere miracula queant. Nam simul
ac de pane dicitur: hoc est corpus me-
um, & de vino: hic est sanguis meus,
tota statim panis, vini que substantia
deperditur: & cùm nihil illius rema-
neat, non tamen annihilatur: totus-
que sub utraque specie Christus nul-
lo ex loco adductus, non secundum
humanam tantùm, sed divinam eti-
am, quæ antea ibi & ubique erat, na-
turam, denuò tamen collocatur. Me-
ritò sanè tantopere hæc admirantes
paucorum quasi incantationi adscri-
bunt verborum, qui illa ipsa verba ita
intellecta, contra suam & Grammati-
cã & Philosophiam & Theologiam
facere necdum intelligunt. Contra
Grammaticam quidem, quia pronomen

men, hoc, statim atque profertur, alijus rei præsentis est demonstrativum: tunc autem cum eo quidem pronunciato, nondum tamen omnia consequentia sunt prolata verba, non adesse aiunt, sed affuturum Christi corpus: rem igitur absentem ibi, & futuram demonstrat potius, quàm præsentem: proindeque non impropriam modò, & metaphoricam (quod omnes negant) sed alienam etiam & contrariam (quod ipsa rerù, nominumq; natura detestatur) induit significationem. Contra philosophiam verò, propterea quòd, cum omnis causa, si non tempore, at natura suum præcedat effectum, & consecrationis illa verba causa sint, cur præsens sit in Eucharistia Christus, & eatenus sint causa, quatenus verum significantia Christi corpus & sanguinem, hæc præsentia efficiunt: necessario prius in se esse debent vera, ut verù significando effectum producant. Atqui non in principio, non in medio, sed primùm eorum in fin e verborum præsto esse dicunt cor-

pus, & sanguinem Christi: in fine autē
 ut verba non sunt, ita neque amplius
 significare, & vera esse possunt: in om-
 ni igitur & tempore, & instanti (ut vo-
 cant) naturæ, quo verba hæc proferun-
 tur, prolataq; significant, omnino sūt
 falsa. Siquidem prius, saltem natu-
 ra, hoc esse corpus, hunc esse sanguinē
 significant, & etiam demonstrant, quā
 corpus ibi, sanguisq; adsint. Falsum
 autem quī esse potest causa veri? Con-
 tra Theologiam denique, quia omnes
 eorum docent Theologi: verba con-
 secrationis illud efficere, quod signifi-
 cant: & tamē totum sub utraq; specie
 Christum esse dicunt. Atqui neque
 solum corporis, neque sanguinis nō
 men, totum significat Christum: divi-
 nitatem verò eius ne significare qui-
 dem potest. Verum est, inquit, horū
 vi verborum integrum sub vtraque
 specie nō esse Christum: est tamen to-
 tus per concomitantiam. quoniam
 Christus cū vivus jam sit, & immor-
 talis, non potest sanguis ejus esse sine
 corpore, neque corpus sine sanguine,
 ne-

neque hæc sine anima & divinitate.
 Sed miseri isti, & superstitione cæcati
 Theologi nondum vident, quod ea-
 dem ratione non filius solùm, sed Pa-
 ter etiam & Spiritus sanctus, totæve
 Trinitas incarnata comederetur.
 Nam una eademque essentia divina
 numero in omnibus tribus inest per-
 sonis divinis: essentiam autem neces-
 sariò comitatur *substantia* & subsisten-
 tia ita, ut ubicunque est essentia divi-
 na, ibi necessariò omnia tria sint sup-
 posita, trësve personæ divinæ non po-
 test igitur per concomitantiam totus
 Dei filius manducari, quin tota quo-
 que Trinitas per eandem concomi-
 tantiam comedatur, totaque Theolo-
 gia Christiana confundatur.

Παράδοξον quartum.

*Quòd Christus seipsum in ultima cœna totum
 comedens, non tamen os & stomachum man-
 ducaverit suum.*

Orrò Christum ajunt non
 discipulis solùm suis, sed sibi
 etiam corpus suum mandu-
 candum, & sanguinẽ bibendũ

dum dedisse, non bibam a modò dicē-
Matt. 26. tem de hoc genimine vitis, nisi in reg-
Marc. 14. no patris mei. Equidem jam mihi
 non stulti, ut semper: non infani, ut
 sæpe: sed ne homines quidem esse vi-
 dentur, qui Romanum in Eucharistia
 Christum esse dicunt. Nam qui co-
 medit quippiam, ore, dentibus, cæte-
 risque instrumentis à natura tributis
 illud comedit, & ex palato in stoma-
 chum demittit: fierique nullo modo
 potest, ut illud idem os, quo comedi-
 mus, simul à nobis comedatur: idem-
 que stomachus, in quem cibus con-
 jiciendus est, cibi vicem gerat, ut con-
 trarium asserere & humanam, & di-
 vinam sit rationem evertere. Sicut
 enim Pater æternus non seipsum ge-
 nerare potuisse dicitur, sed distinctū
 à se filium: ita certè nihil seipsum, to-
 tum præsertim comedere potest, sed
 aliquid à se distinctum & separatum.
 non manducavit igitur Christus in
 ultima cœna seipsum, sed panem dun-
 taxat: neque sanguinem suum bibit,
 sed vinum tantum, ut, & os retineret
 suum,

suum, quo cibum illum comederet,
 & stomachum, quo escam illam, po-
 tumque acceptum contineret. Imò
 potuit, inquit Iesuitæ, Christus visi-
 bilis seipsum, panis scilicet, & vini spe-
 ciebus occultatum comedere. O frau-
 dem, perversitatemque Iesuiticam,
 quæso, cognoscite. Quia duos fingere
 Christos, quorum alter altero vesca-
 tur non audent: duos afferunt diver-
 sos existendi modos Christi, ut cum
 unus, & idem sit visibilis & invisibilis
 Christus, & visibilis seipsum visibilem,
 neque reipsa, neque modo, vel nomine
 possit distincto manducare: visibilis
 tamen seipsum invisibilem ut modo,
 nomineque, ita reipsa distinctum co-
 medere posse videatur.

Παράδοξον quintum.

*Quòd totus in parvam hostiam inclusus Chris-
 tus comprimatur, membris omnibus confun-
 datur, planeque moriatur.*

Parva, inquit, hostia est; at-
 qui magnus, & triginta tri-
 um annorum Christus. Ne-

que enim minus corpus ullo modo
 circumplecti majus, & omni ex par-
 te continere potest. Vel si cum tota
 ibi sua est quantitate seu magnitudi-
 ne Christus, quomodo in tam par-
 vam hostiam includitur, & inclusus
 non comprimitur, compressus autem
 non membris omnibus confunditur,
 planeque emoritur? Non patitur, in-
 quiunt, vim ibi ullam corpus Christi,
 eò quòd non aliorum corporum more
 in hoc sacramento extendatur, sed in-
 star substantiæ immaterialis & indivi-
 sibilis totum sit in tota hostia, totumq;
 in qualibet etiã minima parte hostiæ.
 Hic ego omnes eorum Theologos &
 Philosophos testas, proprio hoc ut o-
 re refellat, efficiam. Scribunt enim illi,
 & docent in scholis suis omnes: quan-
 titatis essentiam esse, habere partes
 extra partes, vel certè dividi aut men-
 surari posse: nec potentia quidẽ effici
 posse divina, ut alicubi quantitas sine
 hac essentia, naturave sua reperiatur:
 quandoquidem contradictionem in-
 voluit manifestam, rem quampiam
 sine

sine essentia inveniri sua. Iam igitur
 eandem si retinet Christi corpus in
 hoc Sacramento quantitatem, seu
 magnitudinem, quam in coelis habet,
 ad dextram sedens Patris, eandem
 quoque habebit partium extensionem,
 divisionem & mensurationem. Siqui-
 dem corpus materiale ac divisibile
 nullo modo fieri contra naturam su-
 am immateriale & indivisibile potest.
 Nodum hunc Gordium Iesuite cernen-
 tes, non illi quidem solvunt, sed obscu-
 ris suo more verbis involvunt, ut cum
 cum dissolutum nemo videre possit,
 alicubi tamen tanquam in tenebris so-
 lutus jacere videatur. Dicunt enim,
 habere quidem Christum in Eucharistia
 & totam suam quantitatem, & partium
 extensionem ac divisibilitatem: verum non in
 ordine ad locum, & hanc esse causam, cur tam
 parvus nobis videatur. O prestigias le-
 suiticas, omnes, quæso, agnoscite. Rem
 hanc in summum adductam discrimen videt
 res, quia materiale & divisibile Chri-
 sti corpus fingere immateriale & in-
 divisibile, ut ceteri, non audet: immate-

*Jacobus
 Paiz, la-
 cobus Gor-
 donus in
 suis de Eua-
 charistia
 tractationi-
 bus.*

rialem saltem & invivibilem, seu potius nullum esse locum fingunt, quò tanta illa Christi quantitas & magnitudo occultetur, & oculis nostris subtrahatur. Sed quid dicent, cum ex illis quæsiro: Si magnum panem instar montis consecrarent, num ibi esset nec ne Christi corpus in ordine ad locum? Consecrari autem tantum posse panem, multitudo demonstrat hostiarum jam in Romana Ecclesia consecratarum: quæ in unum si locum conferrentur, magnum certè montem conficerent. Tunc sanè contrariam, omnesque ipsorum prestigias manifestantem, necessario adhibebunt responsionem: Christi corpus non solum ibi esse in ordine ad locum, sed etiam extra locum, hancque esse causam, cur in tam monstruosam magnitudinem excrevisse cernatur.

Παράδοξον sextum.

Quòd sacrificium missæ sacrum ex Eucharistia
corpus, & sanguinem Christi tollat.

Nondum hisce & hujusmodi
sexcentis aliis, alio loco dete-
gendis de corpore Christi nu-
gis contenti, mysticū & incruentum
etiam ex eo sacrificium esse instituen-
dū contendunt, quòd secundū ordi-
nem Melchisedech Patri æterno offe-
ratur, quòd solum efficacissimum sit,
ad hunc placandum, medium. Atqui
Melchisedech panem tantū & vi-
num protulisse, id est, ut ipsi inter-
pretantur, obtulisse legitur. quare aut
iporum sacrificium, in quo nequa-
quam panem & vinum, sed solum
Christum offerri dicunt, non est se-
cundum ordinem Melchisedech: aut
certè in eo secundum hunc ordinem
panis duntaxat, & vinū, expulso Chri-
sto, offeruntur. O pugionem plum-
beum, exclamabunt, qui vel hoc solo
retunditur, quòd ordo sacrificiorum
in externa potissimum forma, figu-

Genes. 14.

raq; spectetur: cum autem ibi panis,
 viniq; species saltem remaneant, or-
 do quoq; sacrificii Melchisedech con-
 servatur. O scutum luteum, quod tam
 facile plumbeo pugione transfigitur.
 Nam ordo, quocunq; tandem is mo-
 do sumatur, semper res eas, quarum
 est ordo, concernit, non autem eas,
 quarum non est ordo: sed panis & vi-
 ni species non pertinent ad rem hu-
 jus sacrificii, ut ipsi fatentur, neque ad
 eam ullo modo referuntur, sed ad pa-
 nem tantum & vinum, quorum sunt
 species: quapropter non potest in so-
 lis panis ac vini speciebus hujus ordo
 sacrificii spectari, quin in solo etiam
 pane ac vino, sine corpore & san-
 guine Christi, ipsum sacri-
 ficiu[m] statuatur.

DE PRAEDESTI-
NATIONE MIRA PARADOXA
tria conscripta per Christianum
Francken Gardele-
biensem.

*Doctissimo Senatui, populog, p̄sissi-
mo Gardelebiensi*

CHRISTIANVS FRANCKEN
GARDELEBIENSIS

S. D. P.

NON ignoro, viri praestantissimi ac integerrimi, quam facile oppugnari, expugnarique falsum posse videatur: quamque difficile veri aliquid inveniatur, inventumque clare, perfecteque explicetur: nihilominus tamen per paucis hisce meis & superioribus etiam paradoxis, falsam Iesuitarum doctrinam oppugnantibus potius, quam meam ulla in re opinionem explicantibus omnes veritatis hostes in arenam provocare volui. Plura enim & majora sum moliturus, debitasque vobis Dominis ac civibus meis charissimis (si modo potero) sum gratias relaturus, cum alicubi mihi in voluntario hoc meo exilio, & philosophica peregrinatione consistere placuerit. Valet. Bafilæ vj Octobris, anni

1597.

Παράδοξον primum.

Quòd concilium Tridentinum ignorans Augustini de prædestinatione sententiam, ignoscant etiam certissimum hunc sui spiritus sancti nunciium anathematis fulmine percussit.

Epist. 105.

106. 107.

De natura,

& gratia

cap. 8. & 9.

De corres-

ptione &

gratia, cap.

10. 11. 12.

In Enchiri-

dio cap. 95.

De dono p-

severantiae

cap. 8. &

14. De præ-

destinatio-

ne sancto-

rum cap. 8.

& 9.

Rom. 9.

Augustinus occultissimum pertractans Divinæ prædestinationis mysterium, multis in locis cõstituit: Deum Opt. Max. antequam primi nostri parentes peccassent, omnes voluisse homines salvare, ad hocq; omnibus gratiam sufficientẽ dedisse. Verum post commissum peccatum, totam Adæ posteritatem, factam esse quandam perditionis massam, damnationi obnoxiam: ex qua si nullus planè hominum liberaretur, sine ulla id Dei culpa, injustitiave fieret. Fecisse tamen illum postea ex hac massa quædam vasa in honorem, quædam autem in contumeliam, hoc est, sola sua voluntate, sine ulla aliorum previsionem operum, quosdam prædestinasse ad vitam, quosdam autem reprobasse ad mortem: hoc

hocque propter peccatum duntaxat originale. Ex quo profectò deducitur, ipseque Augustinus apertissimè fateatur: Deum non solum peccata hominum permittere, sed etiam eam, sine qua converti, salvarique non possint, denegare gratiam: ut infantibus baptismum, infidelibus fidem, Christianis perseverantiam. At verò Concilium Tridentinum vel ignorans, vel dissimulans hunc tanti sui Patris errorem, contrarium planè statuit, dum dicit: Deum sua semel gratia justificatos non deserere, nisi prius ab eis deseratur, sed sicut cœpit opus bonum, ita illud perficere, operans velle, & perficere. Quid ad hæc Augustinus? Si qui, inquit, necdum estis vocati, quos gratia sua Deus prædestinaverit eligendos, accipietis gratiam, qua velitis & sitis electi: & si qui obeditis, si estis rejiciendi, subtrahentur vobis obedienti vires, ut cessetis obedire. Quid, quæso, hoc est aliud dicere, quam, qui in justitia Christiana perseverat, ideo perseverare, quia gratiam

*Sessione 6.
cap. 11. et 13*

*De bono
perseverantia
cap. 15.
non longè
à principio.*

divinam acceperunt, qua ad finem usque perseverarent, quaque non possent non perseverare: & qui ab eadem excidunt, idcirco cadere, quia suam illis gratiam Deus ad perseverandum necessariam dare noluit? Deserit igitur ex Augustini sententia Deus, à quibus ipse non deseritur: Synodumque Tridentinam mendacii coarguit, illeque vicissim ab eadem erroris accusatur: imò eodem, quo capitales ipsius hostes appetuntur, anathematis fulmine, per summam ignorantiam, stultitiamque prosternitur. Fulminat enim Concilium contra eos, qui dicunt: peccatum à primis parētibus origine contractum virtute baptismi non verè remitti, sed tantummodo non imputari, seu quodam quasi modo abradi, ita ut peccatorum radices adhuc animo infixę maneat: constituitque antiquum hoc peccatum, Sacramento baptismi prorsus deleri atque funditus evelli. Stare hęc potest Augustinus, qui originali culpa non solum infantibus baptismum, infidelibus fidem, sed baptizatis etiam

am, semelq; justificatis denegari ait
 perseverantiam? Quí enim hoc illis
 peccatū virtute baptismi remissum ef-
 set & condonatum? aut si planè con-
 donatū, cur illud idem Deus respici-
 ens tam multos deserit baptizatos?
 Hic omnes Romanæ Ecclesiæ docto-
 res laborare, hærere, si quidnā respon-
 dere debeant, cogitarint: labi verò &
 cadere, si quicquam responderint, ne-
 cesse est. Sed fortassis, cum Augustinū
 hac in re errasse non audeant conce-
 dere, solis prædestinatis per baptismū
 condonari dicent originale pecca-
 tum. Utinam illud quidem. Sed non
 audebunt. Sciunt enim Christum jus-
 sisse omnes baptizari, idque in remis-
 sionē peccatorū: velleq; omnes salvos
 facere, quod certè nollet, si tam mul-
 tos ob originalem culpā reprobasset.

Matth. 23.
 Marci ult.
 1. Tim. 2.

Παράδοξον secundum.

*Quòd Augustini & Iesuitarū hunc sequentium
 de prædestinatione opinio, justum, ac proinde
 ipsum de mundo tollat Deum.*

Vi porro non dicam miseri-
 cordem, sed aliqua ex parte
 justum hunc cogitare possu-

mus Augustini Deum? Nam ille Rex justus esset (ex humana enim justitiam Iesuitæ venantur divinam) qui si cujuscumque parens deliquisset, non hunc solum, sed totam etiam ejus progeniem, non condemnaret modo, sed ita condemnaret, ut ea poena solum parentem, & per paucos ejus posteros, persoluto, per dirissimum quendam, qui id solum istis, ac omnibus aliis & possit, & præstare velit, redemptionis pretio, liberaret: reliquam autem omnem infinitam multitudinem, omni repudiato pretio, crudelissimè necari juberet? Quis non immanem hunc potius, impium ac sceleratissimum diceret tyrannum? Et tamen hoc modo Augustinus præclare se justitiam putat divinam defendere, dum Deum fingit Adæ peccato offensum, & hunc ipsum, & omnes qui ab ipso per naturalem propagationem descenderent, æternis suppliciis adjudicasse: ex quibus solum postea Adamum & paucos alios prædestinatos, pretio sanguinis filii sui, quod vel ad totum redimen-

mendum mundum erat satis, eripe-
 ret: ceteros autem omnes quantum-
 vis innocentes, nec pretio, nec preci-
 bus liberandos censeret. O crudelem,
 & plusquam crudelissimum, injustis-
 simumque Augustini Deum, qui tam
 leuem, imò nullam propriam ob cul-
 pã infinitos ethnicos, Machumeta-
 nos, Iudeos, innumeros denique Chri-
 stianos, & quidem tales, qui ut ipse
 Augustinus testatur, dilectionem ha-
 bent, qua Christianè vivant, & ita vi-
 vant, ut cum eorum vita, qui salvi fi-
 unt, non sint comparandi, perpetuis
 excruciantos tormentis dæmoni tra-
 dit. nã Augustus Cæsar multò mallet
 crudelissimi hujus Dei, quẽm Hero-
 dis, qui cum pueris innocentibus fi-
 lium quoque suum occidi jusserat, ef-
 se porcus, quàm filius. Augustinus ta-
 men se defendens nobis ita videri, in-
 quit, qui originalis peccati magnitu-
 dinem ignoramus. Quis tandem nisi
 stultus hanc ignorat? Majus hoc erat
 peccatum in illo, qui & sua sponte de-
 liquerat, & nos inscios in idem deli-

*In 14. libro
 de civitate
 Dei cap. 12.
 & 15.*

ctum, induxerat, quàm in nobis, qui nihil propria voluntate peccaveramus: & tamen liberatus atque salvatus est ille per fidem in semen mulieris, quid igitur quod minimum, ac propè nihil est in nobis, majus esse fingis. quàm quod maximum in Adamo? Quid? latrone si latrocinii absoluto, parvulos tamen filios ejus justissimè condemnatos diceres, an quisquam te mortalium ferret? annon omnes iniquissimum te, monstruosissimumque esse judicem clamarent?

Παράδοξον tertium.

Quòd omnium Theologorum Scholasticorum de prædeterminatione sententia Deum stultum & insanum faciat.

QLFE CIT, credo, hoc tota Scholasticorum Theologorum turba, quæ Augustinum hac in re deserens, Deumque summa injustitia liberare volens, in summam conjecit stultitiam & insaniam. Scribunt enim acuti

acuti isti viri, præsertim verò horum princeps Thomas Aquinas, Deum ab æterno sola sua voluntate, sine ulla originalis & actualis peccati prævisione, certos sibi homines, quibus beatitudinem suam communicaret, mediaque ad hanc consequendam necessaria suppeditaret, elegisse: reliquos omnes meritò, & sapienter ab hoc fine exclusisse. Quemadmodum enim, inquit Angelicus ille Doctor, ordo proportioque universi requirit, ut aliæ res supremum, aliæ infimum obtineant locum: & sapiens architectus alios abstrudit lapides in profundum, alios collocat in editiori & conspicua domus parte: sic rerum omnium sapientissimus moderator Deus multa fieri mala permittit, omnes à se reprobatos ad infimum, & dæmoniorum domicilium deprimentia, ut nonnulla inde eliciat bona, quæ omnes suos prædestinatos ad supremas & cœlestes beatorum sedes elevent atque attollant.

O miram sapientiam Dei, qui ut

In prima parte quaest. 23.

In eadem parte, & eadē quaestione articulo 5.

stolidus aliquis & stultus facere, sic
 permittitur dicitur mala, eaque infi-
 nita, ut inde perpauca eveniant bona:
 qui præstantissimū hominibus finem
 constituens, ob vilissimas tamen, sæ-
 peque fictas mathematicas propor-
 tiones, maximam hominum partem
 hoc fine non privat solū, sed ita pri-
 vat, ut quasi ipsi eum consequi potue-
 rint, cum certè Deus illum ut asseque-
 rentur noluerit, in miseriam etiam
 protruderentur sempiternam. Ut si
 Romanus Pontifex diceretur velle o-
 mnes suos Cardinales in Sanctorum
 numerum referre: non posse autem,
 vel nolle hoc facere, nisi prius ab ipso
 plenissimas acciperent indulgentia-
 rum alas, sine quibus nemo rectè in
 cœlum fertur, sed necessario in Pur-
 gatorium delabitur: ipse tamē postea
 non omnibus, sed perpaucis tantū
 huiusmodi alas largiretur: cæteros
 autem omnes, quia sine his, quas da-
 re noluit, alis ad cœlum pervolare ne-
 quiverunt, sed in ignem purgatorium
 deciderunt, in ipsum etiam ignem in-
 fer-

fernalem deturbaret, quis non crude-
 lissimam hujus Papæ stultitiam, stul-
 tissimamque crudelitatem detestare-
 tur? At talem omnes Doctores Scho-
 lastici Deum faciunt, docentes, illum
 antecedenti, id est, remissa quadam, &
 imperfecta voluntate (tanquam puer,
 vel stultus sit) velle omnes ut sacra
 scriptura docet, salvare: consequenti *Sap. 1. 6. 12*
 verò, hoc est, perfecta, constanti & ef- *1. ad Tim.*
 ficaci voluntate (quasi jam vir vel sa- *2. 2. Petri*
 piens sit factus) velle eos tantum sal- *ultimo.*
 vos facere, quibus gratiam suam, ali-
 asque virtutes divinas, tanquam alas
 cœlestes dare decreverit: reliquis au-
 tem omnibus, quia sine hac, quam
 dare noluit, gratia, ad vitæ sanctimo-
 niam pervenire, vel in eadem perse-
 verare nequiverunt, sed necessario in
 quædam peccata inciderunt, impla-
 cabiliter irasci: eosque, quasi ipsi con-
 tra æternam ejus electionem ac præ-
 destinationem à peccatis tandem ab-
 stinere, sicque salvari potuissent, non
 autem voluissent, æternis etiam igni-
 bus excruciare. Tene ô Paule sancte,

sic sensisse existimem, cùm diceres: in magna autem dōmo non solū sunt
 2. Tim. 2. vasa aurea & argentea, sed & lignea, & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam?

F I N I S.

Verbum unum, pie Lector, id quæ non tam nomine, quàm in re ipsa in mea, ex Typographia, absentia Invisibile, proinde quæ in pagina 77, versu 5 omissum, legendo ita recolliges: Imò potuit, inquit Iesuitæ, Christus visibilis, seipsum invisibilem, panis scilicet & vini speciebus occultatum comedere.

Item pag. 85. versu 25. lege perseverant, & pag. 92. vers. 12. protruderentur.

n
r
x

n
v
s
c
g

OCN 931407722